

1982/83:48

Måndagen den 13 december

Kl. 11.00

1 § Justerades protokollet för den 3 innevarande månad.

2 § Talmannen meddelade att *Bo Lundgren* (m) denna dag återtagit sin plats i riksdagen, varigenom *Ingeborg Hartelius* uppdrag som ersättare upphört.

3 § Svar på fråga 1982/83:145 om svenskundervisningen för vuxna invandrare

Anf. 1 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Kenth Skårvik har frågat mig när och på vilket sätt jag avser vidta åtgärder för att reformera svenskundervisningen för vuxna invandrare.

Frågan om svenskundervisningen för vuxna invandrare har setts över av en särskild kommitté, den s. k. SFI-kommittén. Kommitténs betänkande har remissbehandlats. Remisstiden gick ut i april i år.

Kommitténs betänkande och remissyttrandena däröver uppvisar en mycket splittrad bild, såväl i vad gäller frågan om huvudman för svenskundervisningen för vuxna invandrare som när det gäller frågan om finansieringen och den lämpliga omfattningen av denna undervisning. Mot denna bakgrund har den nya regeringen tagit intiativ till ytterligare beredning av frågorna. Denna beredning utförs av en grupp inom regeringskansliet. Regeringen är medveten om behovet av att i god tid informera studieranordnare och lärare om de förändringar i svenskundervisningen som bör göras. Regeringens avsikt är att så snart det är möjligt redovisa resultatet av det särskilda beredningsarbetet.

Anf. 2 KENTH SKÅRVIK (fp):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för det svar som jag i dag har fått. Jag är helt införstådd med de svårigheter som är förknippade med svenskundervisningen för invandrare. Jag är också på det klara med de problem som fanns i

Måndagen de
13 december 1982

*Om svenskunder-
visningen för vux-
na invandrare*

SFI-kommitténs arbete.

Först och främst kan det finnas anledning att understryka att det råder en bred enighet och samsyn när det gäller att förverkliga målen för den svenska invandrapolitiken och utbildningen i svenska för invandrare.

SFI-kommittén, som tillsattes 1978, hade i uppgift att göra en översyn av svenskundervisningen för invandrare. År 1981 lades det fram ett betänkande från nämnda kommitté med överväganden och förslag.

I kommittén var man enig om att alla vuxna invandrare snarast efter invandringen skall ha rätt till utbildning i svenska med studiestöd, att samhället skall ha skyldighet att sörja för att vuxna invandrare får SFI-utbildning samt att SFI-utbildningen bör inordnas i ett enhetligt system.

Det har varit en något förvirrad situation i undervisningen i vad det gäller organisation och huvudmannaskap samt vilket krav man skall ställa på undervisningen. Vi har haft en femtonårig försöksverksamhet. Den har hittills haft olika inriktning, uppläggning och finansiering beroende på vilka invandrargrupper som är aktuella. Det kan då gälla anställda, arbetslösa, flyktingar, hemarbetande och högskolestuderande.

Denna indelning har alltså lett till att vi fått ett stort antal studieanordnare som var och en har olika mål och syften för sin verksamhet, vilket givetvis har försakat svårigheter för både studieförbund och AMU.

Kommittén enades om en del krav på organisationen av SFI. Bl. a. ansåg kommittén att man måste samordna resurserna, underlätta övergången från SFI till annan utbildning och kunna möta varierande behov. Kommittén sade också att kontakter med andra organ och intressenter är nödvändiga, att det är viktigt med en tidig utbildningsstart samt att man måste se över de studiesociala villkoren.

Kommittén övervägde olika organsatoriska alternativ när det gällde huvudmannaskapet, nämligen nuvarande organisation, studieförbunden, staten samt kommunen.

Till slut stannade kommitténs majoritet för att föreslå KOMVUX som huvudman.

Eftersom det ännu inte har lagts fram någon propositionen för detta område och det i dag är många som är berörda av ett besked och som går och väntar för att få klarhet i hur en framtida organisation skall se ut, är det angeläget att man från regeringens sida tar tag i de här problemen.

Därför, herr talman, vill jag ställa en naturlig följdfråga, trots att statsrådet i sitt svar sagt att man så snart det är möjligt skall redovisa resultatet: När tror invandrarministern att det kan ges ett definitivt besked i dessa frågor?

Anf. 3 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Jag är enig med Kenth Skårvik om att det är väldigt viktigt att vi mycket snart ordnar frågan om svenska för invandrare, därför att språket är den centrala nyckeln för dessa människor till att få en plats på arbetsmarknaden. Därför har regeringens ambition varit att reda ut den problematik som detta betänkande har skapat. Men tyvärr gör den splittrade

remissbilden att vi måste lägga ner både arbete och omsorg för att vi denna gång skall kunna samordna resurserna och få en undervisning som är bra för de olika invandrargrupperna. Det är därför som det finns en speciell beredningsgrupp. Så snart som vi kan få fram ett förslag skall vi också försöka testa det förslaget och på det sättet se om det finns en majoritet för att lägga fram ett förslag här i riksdagen.

Anf. 4 KENTH SKÅRVIK (fp):

Herr talman! Jag tror att vi är ganska överens om hur viktig denna fråga är både för dem som skall samordna och för invandrarna. Vi kan inte ställa krav på våra invandrare förrän vi vet att de har lärt sig svenska. Då blir det givetvis betydligt enklare för dem att sätta sig in i den samhällsordning vi har i detta land.

Det finns inte så mycket mer att tillägga. Jag tror att vi är överens om att det gäller att få fram ett besked så fort som möjligt för att kunna få detta att fungera både för invandrarna och för oss här i samhället.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på fråga 1982/83:154 om revisionen av arbetsmarknadsverkets verksamhet

Anf. 5 Arbetsmarknadsministern ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Bengt Wittbom har frågat mig när tillfredsställande rutiner för revision och uppföljning av arbetsmarknadsstyrelsens verksamhet kan komma till stånd.

Arbetsmarknadsstyrelsens revisionskontor skiljer sig inte i något väsentligt avseende från revisionskontor på andra myndigheter. Detta innebär att kontoret i huvudsak ägnar sig åt redovisningsrevision. Förvaltningsrevision bedrivs av riksrevisionsverket, som också utövar tillsyn över revisionskontoret.

Redovisningsrevision av arbetsmarknadsstyrelsens verksamhet följer samma principer som annan modern redovisningsrevision. När det gäller de anmärkningar som revisionskontoret gjort på arbetsmarknadsstyrelsens interna kontroll av vissa utbetalningar, har de medfört att arbetsmarknadsstyrelsen vidtagit åtgärder för att rätta till detta.

Vidare omprövas f. n. redovisningsrevisionens organisation. Riksrevisionsverket har föreslagit att revisionskontoret på arbetsmarknadsstyrelsen skall uppgå i bostadsstyrelsens motsvarande kontor samt att detta skall erhålla bättre resurser än vad dessa båda revisionskontor har i dag. Organisationsförslaget prövas f. n. inom regeringskansliet.

Anf. 6 BENGT WITTBOM (m):

Herr talman! Jag får tacka arbetsmarknadsministern för svaret på min fråga.

Måndagen de
13 december 1982

*Om revisionen
av arbetsmark-
nadsverkets verk-
samhet*

Arbetsmarknadsverket är en av de största statliga verksamheterna mätt både i pengar och i anställd personal. Under hela 1970-talet och under åren in på 1980-talet har verksamheten vuxit kraftigt. Fler och fler av skattebetalarnas inbetalade kronor rinner in i AMS stora budget. Fler och fler människor är för sin trygghet beroende av hur väl och hur effektivt AMS använder de resurser som riksdagen ställer till verkets förfogande för att uppfylla målen i arbetsmarknadspolitiken. Under detta budgetår beräknas ca 17 miljarder kronor användas av AMS. Det är likvärdigt med ca 4 000 kr. per sysselsatt person i Sverige eller ungefär 10 % av statens samlade skatteinkomster.

AMS är således stort i många avseenden. Men hur effektivt och rationellt är AMS? Används alla dessa skatte-kronor på bästa möjliga sätt? Vid en genomgång av de källor som kan ge svar på dessa frågor för en person som står utanför AMS finns det anledning att sätta många frågetecken. Både AMS internrevision och riksräkenskapsverkets arbete inom AMS under de senare åren visar på uppenbara och anmärkningsvärda brister i AMS sätt att förvalta de pengar som riksdagen ställer till förfogande. Detta förhållande är anmärkningsvärt i dagens hårt ansträngda statsfinansiella läge.

Herr talman! Jag skall ge några exempel.

Under 1979 riktade riksrevisionsverket kritik mot handläggningen och uppföljningen av länsarbetsnämndernas företagsinriktade stödverksamhet. Man kritiserade beslutsunderlag, uppföljning och utbetalningskontroll. Man betecknade de då befintliga rutinerna som bristfälliga.

Under 1981 har vid flera tillfällen bristerna i revision och kontroll uppmärksammats både av AMS internrevision och av riksrevisionsverket. Om de bristande resurser som Torbjörn Wittkull, AMS internrevision, förklarar sig ha säger han följande i den revisionsrapport som upprättades för år 1980/81: "Det var omöjligt att fullgöra revisionsuppdraget på ens en miniminivå." Vidare kritiserades i revisionsrapporten handläggning, kontroll och utbetalningar i samband med beredskapsarbeten i främmande regi.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag säga att det måste vara anmärkningsvärt att arbetsmarknadsministern lämnat ett så pass tunt svar, när det ändå är så, att AMS internrevision vid flera tillfällen har konstaterat att man på grund av brist på resurser inte har någon praktisk möjlighet att fullgöra det uppdrag som man är satt att fullgöra. Man har inte heller fått något tillskott i dessa resurser trots den upprepade kritiken. Min fråga till Anna-Greta Leijon: När och hur kommer dessa brister att rättas till?

Anf. 7 Arbetsmarknadsministern ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Man kan naturligtvis mäta arbetsmarknadsverkets effektivitet på många olika sätt. Ett sätt att mäta verkets effektivitet är att se hur det lyckats med att vara flexibelt i sin verksamhet. Det förhållandet att arbetsmarknadsverket nu på tre månader har kunnat öka antalet människor i beredskapsarbeten till totalt 45 000 personer tycker jag är ett gott mått på effektivitet av det slaget. Det skall vi vara glada för i det läge som vi har f. n.

med en mycket stor arbetslöshet. Om verket inte hade varit effektivt på det här området, hade den öppna arbetslösheten i dag varit betydligt större än den är. Detta får naturligtvis inte innebära att man inte också måste vara mycket noga med vartenda papper och varenda verifikation på vad man ger ut.

Revisionen av arbetsmarknadsverkets verksamhet sker, liksom på alla andra myndigheter, normalt genom en granskning av ett urval transaktioner. Man har alltså inte någon heltäckande revision i den meningen att samtliga transaktioner granskas. Jag tror inte att den statliga revisionsverksamheten i det avseendet avviker från annan modern revisionsverksamhet, från den revision som sker inom näringslivet. Det har, som Bengt Wittbom säger, framförts vissa anmärkningar, bl. a. mot beredskapsarbeten, i den rapport som lämnades i samband med revisionsberättelsen i slutet av november. Men redan i december månad samma år anmodades länsarbetsnämnderna genom en skrivelse från AMS att intensifiera sin granskning av underlaget. I den revisionsberättelse som alldeles nyligen avlämnats finns inte heller någon ytterligare anmärkning på det här området.

Bengt Wittbom är mycket upprörd och frågar: När blir det bättre ordning? När får man bättre resurser? Jag tycker det är litet märkligt att Bengt Wittbom inte har ställt de frågorna tidigare till den borgerliga regeringen. Det är ju så, som Bengt Wittbom säger, att detta inte är någonting alldeles nytt.

Vi håller på med ett arbete inom regeringskansliet, som jag ber att få återkomma till och beskriva närmare i nästa replik.

Anf. 8 BENGT WITTBOM (m):

Herr talman! Problemet är inte så enkelt. Det är inte bara så att internrevisionskontorets och riksrevisionsverkets verksamhet har resulterat i vissa smärre anmärkningar rörande utbetalningar av medel för främmande beredskapsarbeten. På samtliga stora verksamhetsområden inom verket har det gjorts allvarliga påpekanden i de rapporter som RRV har gjort i de två revisionsskrivelser som jag har haft tillgång till. Det gäller det företagsinriktade stödet, arbetsmarknadsutbildningen, beredskapsarbeten i främmande regi och arbetsförmedlingen. Det är anmärkningsvärt!

Internrevisionsenheten på AMS. Anna-Greta Leijon, fungerar inte som i det privata näringslivet. Det är jag alldeles övertygad om. Det är anmärkningsvärt att chefen för denna enhet skriver i revisionsrapporten för 1980/81: "I övrigt gör revisionsinsatsernas begränsning såväl beträffande verksamhetsgrenar som antalet myndigheter att jag saknar underlag för en välgrundad uppfattning om årets redovisning i dess helhet. På grund härav anser jag mig förhindrad att i en revisionsberättelse uttala mig om årets redovisning i dess helhet."

I den kommande rapporten är han inte fullt så hård, och kritiken är något mer inlindad. Men han har ju inte fått några större resurser till sitt förfogande, möjligtvis en knäpp på näsan från verksledningen för att han var så tuff i den föregående rapporten, vad vet jag. Men han skriver ändå: "Med

Nr 48

Måndagen de.
13 december 1982

*Om revisionen
av arbetsmark-
nadsverkets verk-
samhet*

Måndagen de
13 december 1982

*Om revisionen
av arbetsmark-
nadsverkets verk-
samhet*

reservation för den osäkerhet som följer av granskningens begränsade omfattning är årets bokslut enligt min uppfattning rättvisande.”

Detta är anmärkningsvärt. Anna-Greta Leijon. Därför krävs ett snabbt besked från arbetsmarknadsministern om när vi får en fullgod, kvalitativt och kvantitativt, revision av de 15–17 miljarder kronor som varje år hanteras av AMS. Det är ett krav från Sveriges skattebetalare, och det är också ett krav från moderata samlingspartiet.

Anf. 9 Arbetsmarknadsministern ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Jag vet inte i vilken egenskap Bengt Wittbom känner sig ha särskild anledning att tala för Sveriges skattebetalare. Jag kan bara konstatera att det är lustigt att han inte hade anledning att göra det så länge vi hade en borgerlig regering. Den här frågan är inte ny.

Det förhåller sig precis så som Bengt Wittbom läste upp i en mening. Det är inte alla områden som omfattas av granskningen. Områden som inte har blivit föremål för granskning nu är kontant stöd vid arbetslöshet, yrkesinriktad rehabilitering, verkets kostnader för löner, personalutbildning och databehandling.

Det var inte det jag talade om förut, men i denna betydelse kan man säga att revisionen har varit begränsad och att den inte är tillfredsställande. Därför vidtas också fortlöpande åtgärder för att förbättra läget. Ett led i det arbetet är den organisationsöversyn av revisionskontorens verksamhet som har gjorts på RRV:s uppdrag och som jag sade förut att regeringen f. n. överväger. Det kommer alltså i budgetpropositionen att lämnas förslag på grundval av detta. Det är så snabbt som den nuvarande regeringen har kunnat agera och handskas med dessa frågor. Om det tidigare har varit försummelser har det alltså varit andra regeringar som fått bära ansvaret.

Det är lite märkligt att Bengt Wittbom inte ansåg sig behöva tala å skattebetalarnas vägnar under den tiden.

Anf. 10 BENGT WITTBOM (m):

Herr talman! Ingen regering skall frånsvara sig ansvaret i denna fråga. Det är inte det det handlar om. Vad det handlar om är bara att samtliga revisioner som är gjorda sedan 1979 av riksrevisionsverket och AMS internrevision pekar på uppenbara brister. Då måste det vidtas åtgärder.

Jag vill bara informera Anna-Greta Leijon om att moderata samlingspartiet tidigare har – också när vi satt i den tidigare regeringen och när vi var i oppositionsställning fast det var borgerlig majoritet – krävt en annan ordning på detta område. Vi har väl stått i den främsta frontlinjen i vad det gäller att se till att få i gång en översyn av AMS organisation etc.

Förslag i budgeten, säger Anna-Greta Leijon. Ja visst, vi får lov att respektera det, men min fråga är: Tror arbetsmarknadsministern att det räcker med att slå ihop två revisionsavdelningar och kanske plussa på någon extra tjänst för att klara problemen? Pekar inte riksrevisionsverkets

omfattande kritik och internrevisionens kritik på att det kanske måste sättas in kraftinsatser för att få ordning på det här?

Nr 48

Måndagen de
13 december 1982

*Om visst uttalande
om omfattningen
av en nordisk
kärnvapenfri zon*

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på fråga 1982/83:153 om visst uttalande om omfattningen av en nordisk kärnvapenfri zon

Anf. 11 Utrikes- och handelsministern LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Carl Bildt har ställt följande fråga till mig:

Vilka slutsatser är utrikesministern beredd att dra med anledning av de uppgifter som nu framkommit om att ambassadör Theorin lämnat riksdagen – och av allt att döma även utrikesministern – i grunden felaktig information om sitt ansvar för de uttalanden av henne som refererades i Svenska Dagbladet den 25 oktober 1982?

I det interpellationssvar som jag lämnade här i kammaren den 22 november redovisade jag regeringens syn på frågan om en kärnvapenfri zon i Norden. Under den efterföljande debatten framfördes ytterligare klarlägganden av regeringens politik i zonfrågan genom de inlägg som gjordes av ordföranden i nedrustningsdelegationen, ambassadör Maj Britt Theorin.

Såväl av mitt svar som av fru Theorins inlägg framgår att inga meningsskiljaktigheter föreligger mellan Maj Britt Theorin och regeringen när det gäller kärnvapenfri zon i Norden. I vad mån det finns skiljaktiga meningar mellan fru Theorin och Svenska Dagbladets journalist är en fråga som inte kan klaras av genom en diskussion i riksdagen.

Anf. 12 CARL BILDT (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka utrikesministern för svaret. Jag vill också tacka honom för att han kunde göra en sådan omdisponering av sin tid att det blev möjligt för honom att lämna svaret innan riksdagen skiljs före julhelgen.

Historien om ambassadören Theorins uttalande i Svenska Dagbladet den 25 oktober har nu gått en del olika vändor, och det finns ju tyvärr starka skäl för att så har varit fallet.

Det första skälet är det rent sakliga, och det berörde utrikesministern i sitt uttalande. Den frågan, om hur hon ställde centrala begrepp i svensk utrikespolitik på huvudet den 25 oktober, diskuterade vi i den omfattande debatten i denna kammare den 22 november, och den skall jag inte återkomma till nu.

Det andra skälet till uppmärksamheten, och det är det som dagens debatt handlar om, är närmast etiskt. Det rör hederligheten i politiken, och det rör grunderna för umgänget mellan politiker, makthavare och massmedia av olika slag.

Det som ambassadören gjorde var att i denna kammare hävda att intervjun icke återspeglade hennes åsikter. Hon hävdade att hon varken läst eller

*Meddelande om
interpellationssvar*

*Om återupptagan-
de av persontra-
fiken på järnvägs-
sträckan Munked-
dal–Lysekil*

godkänt intervjun i dess slutliga utformning. Sanningen är, som utrikesministern vid det här laget torde vara väl medveten om, en annan.

Intervjun spelades in på band. Från detta band togs ambassadörens uttalanden. Dessa uttalanden underställdes sedan ambassadören för att ge henne möjlighet att korrigera dem. Hon inkom med rättelser av sina egna uttalanden, och dessa rättelser av hennes uttalanden beaktades och publicerades in i minsta detalj. Såvitt jag kan förstå gällde det också fall där hon kom med ännu mera sensationella uttalanden, bl. a. om en minizon, men som hon vid närmare och ganska klok eftertanke inte ville stå fast vid.

Etablerade fakta i affären är således att samtliga de uttalanden hon kom med i intervjun den 25 oktober hade hon själv godkänt. Hon är talesman för regeringens politik. Utrikesministern ställde sig i debatten i denna kammare och i sitt svar bakom att hon inte hade blivit korrekt återgiven.

Får jag därför rikta till utrikesministern den fråga som jag ställde ursprungligen och som han inte har besvarat: Står utrikesministern fast vid sitt eget uttalande i interpellationssvaret den 22 november, att intervjun icke återspeglade ambassadörens åsikter? Hon kan sedermera ha korrigerat sig på en eller annan punkt, men hon och utrikesministern hävdade de facto att hon inte hade sagt det som det stod i intervjun att hon hade sagt, och detta var en avgörande punkt i riksdagens debatt den 22 november och är därmed en avgörande punkt för riksdagen att debattera även i fortsättningen.

Står utrikesministern fast vid sitt eget uttalande den 22 november att intervjun icke återspeglade ambassadörens åsikter?

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Meddelande om svar på interpellation 1982/83:36

Anf. 13 Kommunikations- och försvarsministern CURT BOSTRÖM:

Herr talman! Jag vill meddela att Jörn Svenssons interpellation 1982/83:36 om säkerheten inom den militära luftfarten inte kommer att besvaras inom stipulerad tid. Jag har kommit överens med Jörn Svensson om att interpellationen besvaras av tillträdande försvarsministern Anders Thunborg vid en senare tidpunkt som de kommer överens om.

7 § Svar på fråga 1982/83:125 om återupptagande av persontrafiken på järnvägssträckan Munkedal–Lysekil

Anf. 14 Kommunikations- och försvarsministern CURT BOSTRÖM:

Kenth Skårvik har frågat mig om regeringen avser att medverka till att persontrafiken på bandelen Munkedal–Lysekil återupptas.

Genom regeringsbeslut i mars 1981 medgavs att persontrafiken på bandelen Munkedal–Lysekil fick läggas ned i anslutning till linjens upprustning för godstrafik. Enligt beslutet skall SJ svara för ersättande busstrafik

under tiden fram till dess ansvaret för den lokala och regionala trafiken tas över av länshuvudmannen. Som framgår av Kenth Skårviks fråga är busstrafiken f. n. omfattande. Uppläggnigen av trafiken, sedan huvudmannen tagit över ansvaret för den lokala och regionala trafiken i regionen, blir enligt regeringsbeslutet beroende av huvudmannens överväganden. Beslutet utgör inget hinder för huvudmannen att genom entreprenadförfarande med SJ ombesörja trafiken på järnväg.

I det berörda länet kommer en trafikhuvudman att ta över ansvaret för trafiken den 1 juli 1983.

Om återupptagande av persontrafiken på järnvägssträckan Munkedal-Lysekil

Anf. 15 KENTH SKÅRVIK (fp):

Herr talman! Jag tackar för svaret på frågan. Jag hade kanske inte väntat något svar i större omfattning än som nu blivit fallet. Det är en fråga som det har arbetats med vid många tillfällen och av många personer.

Persontrafiken på nämnda bandel lades ner kring månadsskiftet september-oktober 1981. Motiveringen var att banan skulle rustas upp med bl. a. AMS-medel på ca 10 milj. kr. samt lika mycket från SJ. Så håller nu också på att ske, vad jag har erfarit.

Under 1983 skall alltså bandelens öde avgöras. Många invånare omkring denna bandel samt kommun- och rikspolitiker har under många år lagt ner mycket kraft på att få ett klart besked om hur det skall bli med deras bandel och om persontrafiken skall få fortsätta att fungera.

Bandelen har ett gott underlag för att även i fortsättningen få ha kvar sin status som järnväg med persontrafik – detta inte bara med tanke på den ordinarie trafiken utan kanske också med tanke på den förhöjning av kollektivt åkande som ofta blir fallet i samband med sommarmånadernas ökande boende i dessa trakter. Banan är också elektrifierad, vilket givetvis är en stor fördel ur energisynpunkt och i miljöhänseende jämfört med den busstrafik som är insatt som ersättning och som belastar de förut hårt trafikerade vägarna. Givetvis betyder det oerhört mycket för de kommuner som berörs av denna bandel att inte bara godstrafiken utan också persontrafiken fungerar väl, så att invånarna känner att det är motiverat att åka kollektivt. För det är ju trots allt detta vi vill att de skall göra i så stor utsträckning som möjligt.

Det finns i dag mindre typer av motorvagnar som man mycket väl skulle kunna använda, för att vid de tillfällen på dagen när trafiken är som störst kunna komplettera dem med några vagnar. Upprustningen och förbättringsarbetena innebär, vad vi kan förstå, att banan skall tillåta en hastighet på 70 km/timme. Med en viss förbättring av doseringen av banan skulle man lätt, enligt vad jag inhämtat, kunna öka hastigheten till 90 km/timme vid 20 tons axeltryck.

Med den viktiga känsla för den här banan som finns, vill jag fråga kommunikationsministern: Skulle kommunikationsministern vilja medverka till att bandelen Lysekil-Munkedal efter upprustningen åter tages i bruk för persontrafik, även om beslutet ligger på en annan huvudman?

Måndagen de
13 december 1982

*Om koncession
på trafik mellan
Klintehamn på
Gotland och
Grankullavik på
Öland*

Anf. 16 Kommunikations- och försvarsministern CURT BOSTRÖM:

Herr talman! Som jag sade i mitt svar ligger det på huvudmannen att nu överta ansvaret för trafiken, träffa överenskommelse och välja det transportsätt som anses vara lämpligast, buss eller SJ. Det är således inte min sak att avgöra på vilket sätt huvudmannen skall hantera frågan fortsättningsvis.

Anf. 17 KENTH SKÅRVIK (fp):

Herr talman! Jag tackar för svaret. Jag förstår att det är svårt att ge exakta besked, eftersom beslutandet ligger på en annan huvudman än regeringen i detta avseende. Med tanke på hur viktigt det egentligen är att få våra järnvägar att fungera, speciellt som vi lägger ned så mycket pengar som vi nu gör på att rusta upp en järnväg, är det nödvändigt att man försöker använda banan inte bara för godstrafik utan även för persontrafik. Jag tror att många människor där runt om skulle vara tacksamma om de fick behålla banan.

Frågan är mycket viktig också i miljöhänseende. Vi bör tänka på att banan ju redan är elektrifierad.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på fråga 1982/83:135 om koncession på trafik mellan Klintehamn på Gotland och Grankullavik på Öland

Anf. 18 Kommunikations- och försvarsministern CURT BOSTRÖM:

Herr talman! Mot bakgrund av att regeringen den 11 november i år har avslagit en ansökan om koncession för trafik mellan Klintehamn och Grankullavik har Barbro Nilsson frågat mig dels om jag vill redogöra för skälen till avslagsbeslutet, dels om jag är beredd att ompröva beslutet.

Regeringen fattade sitt beslut efter sedvanlig handläggning, som bl. a. omfattade remisser till transportrådet, Gotlandsbolaget och berörda länsstyrelser. Regeringen har att pröva koncessionsansökan enligt lagen (1970:871) om linjesjöfart på Gotland. I 3 § i lagen sägs:

”Tillstånd får meddelas endast för sjöfart som kan anses vara till nytta för näringslivet och befolkningen på Gotland och som är behövlig från allmän synpunkt.

För tillstånd krävs att den som skall bedriva sjöfarten har personella, ekonomiska och tekniska förutsättningar att driva verksamheten på ett företagsekonomiskt tillfredsställande sätt och så att kraven på god transportförsörjning tillgodoses.”

Vid sin prövning av ärendet fann regeringen att dessa villkor inte kunde anses uppfyllda.

Den sökande har den 17 november i år inkommit med en ny ansökan om koncession. Regeringen kommer inom kort att behandla detta ärende.

Anf. 19 BARBRO NILSSON i Visby (m):

Herr talman! Jag vill tacka kommunikationsministern för svaret på min fråga, även om jag tycker att det inte var särskilt positivt.

Det är så att linjesjöfart bedrevs mellan Gotland och Öland åren 1959–1980 av Gotlandsbolaget, alltså i över 20 år. Detta har inneburit bl. a. att Klintehamn och Grankullavik blivit viktiga serviceorter. Hamnar och parkeringsplatser har rustats upp, vilket har kostat mycket pengar. Det har inneburit att glesbygdsbutiker kunnat leva vidare. Gotland är ett utpräglat låglönelän, och därför betyder de extra inkomster som turismen ger mycket för människorna på vår ö.

År 1982 bedrevs ingen persontrafik mellan öarna. Nu finns det åter en ansökan om koncession på denna linje. Skälen för att den bör beviljas är många.

Öland och Gotland är klassade som primära turistområden. Detta innebär att man skall satsa på den rörliga turismen. Avståndet mellan öarna är ju bara drygt 60 km. Sverige marknadsförs just nu på kontinenten intensivt som ett billigt turistland, detta till följd av devalveringen. Turistströmmen håller också på att vända norrut, vilket kan medföra en förlängd turistsäsong och kanske också en minskning av Sveriges negativa turistnetto. 1982 var minusposten närmare 6 500 milj. kr. Betänk detta!

Herr talman! Just nu blåser inte bara hårda kalla vindar från havet mot öarna, utan även opinionsvindarna är starka. Vindarnas viskningar vill jag här förmedla till herr kommunikationsministern. Ta risken att satsa på ett privat initiativ, på privat företagsamhet, på småföretagsamhet! Bryt häri- genom monopolsituationen, och vi får en sund och riktig konkurrens. Kanske, herr kommunikationsminister, kommer den här trafiken att ge mer än den tar. Och kom ihåg att vi nu kommer att få gratis hjälp med marknadsföringen från många håll.

Herr kommunikationsminister! Till sist vill jag ställa ett par frågor. Har regeringen i det här sammanhanget diskuterat devalveringseffekternas inverkan på turisttrafiken? Har man på departementet ordentligt satt sig in i vad uttrycket primärt turistområde egentligen betyder för människorna i vårt land?

Anf. 20 Kommunikations- och försvarsministern CURT BOSTRÖM:

Herr talman! I den här prövningen har de regler gällt som jag redovisade i mitt svar. Det har således i den här prövningen inte varit aktuellt att devalveringen skulle ha påverkat ställningstagandet.

Jag kan hålla med om att en färjetrafik av den art som det här är fråga om självfallet har betydelse för turismen – helt klart har den det. I det här fallet var det fråga om att pröva den sökandes förutsättningar. Jag har tidigare sagt att när det gäller den prövningen är det att konstatera att här fanns inget rederi och inget fartyg. Ställningstagandet skulle också tas utifrån det faktiska förhållandet att denna trafik skulle inverka menligt på Gotlandsbolagets förutsättningar. Gotlandsbolaget erhåller statligt stöd för att vi skall se till att ha en fullgod trafik till Gotland. Jag kan erinra om att länsstyrelsen på

*Om koncession
på trafik mellan
Klintehamn på
Gotland och
Grankullavik på
Öland*

Gotland i sitt remissyttrande har sagt att man tillstyrker ansökan om en försöksverksamhet under förutsättning att den ej menligt påverkar förutsättningarna för den reguljära åretruntrafiken. Länsstyrelsen anser således, i enlighet med vad som tidigare anförts inom ramen för den regionala trafikplanen, att färjetrafiken långsiktigt måste prioriteras på Nynäshamn och Oskarshamn.

Anf. 21 BARBRO NILSSON i Visby (m):

Herr talman! Kommunikationsministern säger att trafiken mellan Klintehamn och Grankullavik menligt skulle påverka Gotlandsbolagets trafik. Är det verkligen sant, och hur vet man egentligen det?

Det visade sig att rätt många passagerare – över 10 000 människor – reste mellan Klintehamn och Grankullavik, då trafik bedrevs där 1981. Året därefter räknade man med att ta upp alla dessa passagerare på Oskarshamnslinjen, men där ökade trafiken med bara 500 passagerare. De båda trafiklinjerna har ingen inverkan på varandra. Människorna åkte till Öland, och sedan åkte de tillbaka igen.

I alla tidningar står det att man nu gör paketresor för våra utländska gäster. Funnes det då något bättre än att låta dem åka via Öland till Gotland och tillbaka över Visby? Då kanske till och med den andra Gotlandslinjen kommer att få många fler passagerare.

Jag vill i det här sammanhanget ställa en fråga: Var det verkligen lämpligt att den tjänstman på departementet som också sitter med i Gotlandsbolagets styrelse handlade detta ärende?

Anf. 22 Kommunikations- och försvarsministern CURT BOSTRÖM:

Herr talman! Sommaren 1981 bedrev Rederi AB Ölandssund denna trafik, som då gick med förlust. Sedermera kom rederiet med ansökan om statsbidrag. Den ansökan avslogs. Vi kan konstatera, att vid den bedömning som vi har haft att göra har man utgått från att en tillstyrkan skulle innebära ökade statsbidrag för Gotlandstrafiken i storleksordningen 1 1/2–2 milj. kr.

En trafik från Grankullavik till Klintehamn bedöms med starka skäl komma att påverka Gotlandstrafiken i övrigt på så sätt, att man där förlorar resandeunderlag.

Vad beträffar detta att den föredragande skulle vara knuten till Gotlandsbolaget, är det ju så att Gotlandsbolaget inte på något sätt förlorar på en sådan här trafik. Det är staten som får ökade kostnader. Jag kan inte se att detta på något sätt menligt skulle påverka ärendets handläggning.

Anf. 23 BARBRO NILSSON i Visby (m):

Herr talman! Vi vet ingenting om huruvida staten får minskade intäkter, när detta bolag inte får försöka. Det blev inga statliga pengar efter 1981. Det är så småföretagsamhet bedrivs – antingen klarar man sig eller också klarar man sig inte. Nu vet man vilka misstag man gjorde 1981, och nu kommer man att lägga upp det på ett annat sätt 1983, om man får koncession. Skulle det då

vara orimligt att en privatperson finge ta chansen och göra ett försök? Det är bara honom det kan gå dåligt för – inte för staten. Jag förmodar att det kommer att gå bättre för staten på grund av att man kanske behöver lämna mindre bidrag till Gotlandsbolaget.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på fråga 1982/83:147 om upprustningen av inlandsbanan

Anf. 24 Kommunikations- och försvarsministern CURT BOSTRÖM:

Herr talman! Birgitta Hambraeus har frågat mig om jag kommer att bevaka att riksdagens målsättning att fortsätta upprustningen av inlandsbanan fullföljs och att alltså inskränkningar i trafiken inte genomförs.

Upprustningen av inlandsbanan beräknas fortsätta i enlighet med den särskilda investeringsplan som lades fast av riksdagen vid behandlingen av 1981 års budgetproposition. Planen innebär inget hinder för SJ att som ett led i sin driftplanering göra erforderliga förändringar i tågtidtabellerna så länge man bibehåller en rimlig basstandard i den kollektiva trafiken.

Anf. 25 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret på min fråga. Det är mycket värdefullt att få fastslaget att också den nya regeringen räknar med att fortsätta en upprustning enligt den investeringsplan som fastlagts av riksdagen. Det innebär alltså att staten har ansvaret för underhållet av *hela* den nuvarande inlandsbanan och även för en målmedveten upprustning av banan. Men en upprustning blir ganska meningslös om banan inte används.

Nu säger kommunikationsministern i sitt svar att den här planen inte utgör något "hinder för SJ att som ett led i sin driftplanering göra erforderliga förändringar i tågtidtabellerna så länge man bibehåller en rimlig basstandard i den kollektiva trafiken."

Vad det här är fråga om är en indragning av morgon- och kvällsturer. Det gäller visserligen bara en mycket liten del av banan, men det är alltså fråga om indragning av turer och icke endast en förändring av tågtidtabellerna – vi accepterar naturligtvis att man jämkar på tiderna.

Men det är mer än så. Motivet för SJ, som jag fått genom upplysningstjänsten, är att man räknar med att dra in motorvagnarnas stationeringsort i Mora och i stället förlägga den till Borlänge. Det innebär också att man i det långa loppet räknar med att inga motorvagnsförare längre skall bo i Mora. Med tanke på att inlandsbanan inte slutar i Mora utan fortsätter ned till Kristinehamn, även om en del av banan inte används nu, så måste det vara väldigt olyckligt att på det sättet stationera motorvagnarna utanför själva inlandsbanan. Man får här också misstanken att regeringen i själva verket inte räknar med en användning av hela inlandsbanan.

Dessutom är det så att lokstallarna i Mora är de enda i Sverige som utgör en

god arbetsmiljö för reparation av motorvagnar. Man kan där ta in motorvagnarna inomhus. Skall stationeringsorten vara Borlänge innebär det arbetsmiljöproblem – man måste också på vintern reparera vagnarna utomhus.

Det är alltså, såvitt jag förstår, okloka beslut som här fattas. Men de blir begripliga om man inte räknar med att banan skall användas så mycket, och det är det jag vänder mig mot.

Därför vill jag ställa följande frågor till kommunikationsministern: Är kommunikationsministern villig att se till att trafiken på inlandsbanan inte glesas ut? Och är kommunikationsministern villig att se till att Mora behålls som stationeringsort för motorvagnar och förare?

Anf. 26 Kommunikations- och försvarsministern CURT BOSTRÖM:

Herr talman! Det är riktigt att SJ planerar vissa omläggningar till tidtabellsskiftet i maj 1983. Enligt de preliminära planerna – det har ännu inte fattats något beslut i den här frågan – skulle morgontåget från Orsa med förbindelse till snälltåget Siljan komma att ersättas med buss. Detsamma gäller motsvarande förbindelse från Mora till Orsa på kvällen.

Det måste ändå vara SJ obetaget att göra de driftsförändringar på sitt bannät som påkallas av de direkta förhållandena, så länge man bibehåller en rimlig basstandard i den kollektiva trafiken. Det måste vara grundläggande.

Även om man genomför de planerade åtgärderna mellan Mora och Orsa får kraven på en rimlig standard i trafiken anses vara uppfyllda. Totalt blir det två tågpar per dag hela sträckan Mora–Sveg och bussar mellan Mora och Orsa i anslutning till Siljan.

Jag har ingen möjlighet att svara på, på vilket sätt man inom SJ hanterar den direkta organisationen och detaljplaneringen, och det är inte heller meningen att regeringen skall lägga sig i SJ:s planering och organisation i det avseendet.

Anf. 27 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Herr talman! Jag förstår mycket väl att kommunikationsministern inte på rak arm här i riksdagen kan ge något svar på frågan, om det är möjligt att i samråd med SJ ändra de här planerna. Jag har nu fått berätta att vad det är fråga om inte är enbart en liten omläggning av tågtider utan för det första en minskning av själva trafiken på banan och för det andra en ändring av stationeringsort både för vagnar – de flyttas från en ort där det finns lokstall till en där det inte finns – och för personal. Jag skulle då vilja fråga kommunikationsministern om kommunikationsministern vill ta upp det här med SJ och därvid se på problemet som helhet: Är dessa planer på en indragning i det långa loppet förenliga med en upprustning och användning av hela inlandsbanan?

Eftersom jag har litet tid kvar vill jag gärna också påpeka att våra förfäder, som hade mycket mindre ekonomiska resurser än vi, tog på sig den stora utgiften att bygga järnvägen – över stup, genom myrar och oländig terräng.

Vi i vår generation räknar fel, om vi inte tror att vi har råd att åka på banan.

Det är en tillgång för hela folket att banan finns. Även om de flesta inte åker så ofta är det en tillgång att veta att man skulle kunna åka. Det finns få ändamål som folk hellre betalar skatt till än järnvägen. Vi inser alla att det är en stor tillgång att man kan färdas bekvämt – det är en väldig skillnad mellan att åka buss och att åka tåg – utan att varje gång ha en egen kapitalinsats med, som det ju innebär att ha en bil.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på frågorna 1982/83:149 och 159 om den specialinriktade sjuksköterskeutbildningen

Anf. 28 Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Hans Petersson i Hallstahammar har frågat mig om jag anser att de nya direktutbildningarna vid högskolans hälso- och sjukvårdslinje 80 poäng bör leda till sjuksköterskelegitimation och om regeringen är beredd att verka för att frågan löses under innevarande läsår.

Siri Häggmark har frågat mig vilka åtgärder jag avser vidta så att det blir beslutat och fastställt att alla inriktningar inom den nya hälso- och sjukvårdslinjen 80 poäng skall leda till att de studerande blir legitimerade sjuksköterskor.

Jag besvarar båda frågorna i ett sammanhang.

En övergripande översyn pågår av olika frågor som rör legitimation och andra kompetensbevis inom hälso- och sjukvården m. m. samt behörighet i skilda avseenden. 1981 års behörighetskommitté, som arbetar med denna översyn, har under hand också fått i särskilt uppdrag att beakta den nya vårdutbildningens inverkan på den framtida rättsliga regleringen för hälso- och sjukvårdspersonalen.

I kommittén finns företrädare för bl. a. personalorganisationerna, UHÄ och Landstingsförbundet, vilket innebär att frågorna kan förväntas bli allsidigt belysta. Inom socialstyrelsen har också en beredningsgrupp tillsatts med uppdrag att lämna kommittén de synpunkter som styrelsen närmast har att svara för.

Enligt vad jag har erfarit behandlar kommittén frågan med förtur och avser att lägga fram ett förslag under våren. Detta förslag kommer att beredas skyndsamt, och regeringen avser att fatta beslut innan de elever som nu har påbörjat sin utbildning är färdiga att börja sitt yrkesarbete.

Anf. 29 HANS PETERSSON i Hallstahammar (vpk):

Herr talman! Jag tackar statsrådet Sigurdson för svaret på frågan.

En mängd elever går nu en 80 poängs utbildning, och de studerar de olika ämnena gemensamt under det första året. De som därefter deltar i utbildningen med inriktning mot somatisk sjukvård blir sjuksköterskor. De

*Om den special-
inriktade sjukskö-
terskeutbildningen*

övriga, som studerar med inriktning mot annan specialitet, vet inte vad de blir. För dem är det ett stort frågetecken vilka möjligheter de har att få legitimation, vilka tjänster de kan få osv.

Nu framgår det delvis av svaret att just frågan om legitimation och ansvarsfrågor var det som gjorde att man inte var klar över vilka tjänster den delen av utbildningen skulle leda till. Statsrådet svarar att den framtida rättsliga regleringen för hälso- och sjukvårdspersonalen har betydelse för vilken benämning utbildningen leder till och om man får legitimation.

Den osäkerhet och oro som har spritt sig bland dem som har påbörjat utbildningen måste naturligtvis snabbt undanröjas. Enligt uppgifter som jag har fått via massmedia och elevföreningar har en del hoppat av utbildningen. Tydligt känner också många tveksamhet till att delta i den utbildning som börjar nu i januari. De vet inte vad man blir, som de säger.

Min fråga till statsrådet Sigurdsen bestod av två delar: "Anser biträdande socialministern att de nya direktutbildningarna bör leda till sjuksköterskelegitimation, och är regeringen beredd att verka för att frågan löses under innevarande läsår?" Den andra delen av frågan, om regeringen är beredd att verka för att frågan löses under innevarande läsår, har jag redan fått svar på. Jag är tacksam för att statsrådets svar är att den kommer att lösas så pass fort. Jag tror nämligen att det har stor betydelse för elevernas studiemotivation och deras planering för sitt liv och leverne samt fortsatta utbildning att veta vad de blir när de har gått ut skolan.

Den första delen av frågan, om biträdande socialministern anser att de nya direktutbildningarna bör leda till sjuksköterskelegitimation, har jag däremot inte fått något svar på. Jag vet inte heller om fru Sigurdsen är beredd att här i dag framföra sin åsikt i den frågan. Eleverna kräver i varje fall att få bli legitimerade sjuksköterskor med inriktning mot sin specialitet. Såvitt jag förstår efter att ha försökt sätta mig in i frågan är deras krav berättigade. Jag tycker faktiskt att de borde få bli legitimerade sjuksköterskor.

Anf. 30 SIRI HÄGGMARK (m):

Herr talman! Även jag får tacka statsrådet för svaret. Jag har ju ställt min fråga mot bakgrund av att de studerande på den nya hälso- och sjukvårdslinje som startade i höst ännu inte vet vilken benämning deras yrke kommer att få. Jag anser att detta är minst sagt otillfredsställande.

Denna fråga borde naturligtvis ha lösts, innan utbildningarna startade i höst. Vi beslöt ju redan 1979 – det var faktiskt den 12 december, alltså för tre år sedan – i denna kammare om de nya vårdyrkesutbildningarna, så nog hade det funnits tid.

Jag tycker faktiskt att just denna fråga om behörigheten och yrkesfunktionerna är misskött. Det klandrar jag inte Gertrud Sigurdsen för, som först nu har blivit inkopplad. Men statsrådet är ändå högsta företrädare för svensk hälso- och sjukvård, och jag vädjar till henne att påskynda socialstyrelsens beredningsgrupps arbete så att behörighetskommittén snabbt kan fatt beslut i denna fråga. Jag delar verkligen de studerandes oro. De skall inte komma i kläm därför att frågan har förhalats.

Möjligen har det funnits starka intressen av att förhålla den. Jag tänker på de studerande som går varianten med psykiatri. Just organisationstillhörigheten är en gammal stridsfråga mellan två organisationer. Men ett fackförbund får inte hindra en att välja den utbildning som man önskar, även om man därmed byter yrkesbenämning.

Denna utbildning och även de andra varianterna inom hälso- och sjukvårdslinjen motsvarar vad som krävs för sjuksköterskefunktionen. De studerande skall bli legitimerade sjuksköterskor efter fullgjord utbildning. Jag hoppas att statsrådet verkligen medverkar till dels att de studerande som har börjat i höst får bli legitimerade sjuksköterskor, dels att frågan löses med det snaraste. Vi har i detta land inte råd med att tumma på behörighetskraven och funktionerna inom svensk hälso- och sjukvård.

Jag upprepar min fråga: Vilka åtgärder avser statsrådet vidtaga för att påskynda detta ärendes behandling?

Anf. 31 Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Hans Petersson i Hallstahammar efterlyste svar på den första delen av sin fråga. Han sade själv att "såvitt jag förstår" är de som har genomgått denna utbildning berättigade att bli legitimerade sjuksköterskor. Ja, Hans Petersson, jag tror att ett ansvarigt statsråd måste ha en bättre grund att stå på än att i riksdagen kunna svara "såvitt jag förstår". Dessa frågor ligger nu hos 1981 års behörighetskommitté.

Jag kan så gå över till att kommentera Siri Häggmarks anförande. Jag är tacksam över att hon inte gav mig det totala ansvaret för att denna situation har uppstått. Jag är lika förvånad som Siri Häggmark och alla de som har uppvaktat mig i denna fråga över att behandlingen har tagit så lång tid. Såvitt jag vet ställde inte Siri Häggmark eller Hans Petersson några frågor till min företrädare på detta område, vilken ändå överlämnade denna framställning till kommittén i december 1981.

Jag är beredd att påskynda detta arbete. Det framgår även av mitt svar. Behörighetskommittén skall behandla detta ärende med förtur och skall under våren komma med ett besked. Jag är likaså beredd att vid kontakter med socialstyrelsen se till att styrelsen snabbast möjligt lämnar det underlag som behörighetskommittén behöver för att ta ställning i denna fråga.

Anf. 32 HANS PETERSSON i Hallstahammar (vpk):

Herr talman! Det var värst vad fru Sigurdsen tog i. Om inte jag förstår så bra, kunde jag kanske begära att det inblandade statsrådet skulle förstå bättre. Jag har ju i all enkelhet möjlighet att ställa frågan: Anser statsrådet att de utbildningar det här gäller bör leda till legitimation? Det var det jag gjorde.

Vi får sedan klander för att vi inte tidigare har bråkat med de borgerliga ministrarna om detta. Jag kan säga precis som det är att jag blev uppmärksam på detta problem av elever vid vårdskolan i Västerås i höstas. Jag har sedan läst in ämnet och tyckt att det hela verkar orimligt.

Det är en vanlig enkel riksdagsledamots reaktion att fråga hur det förhåller

sig och att få svar på en fråga som i hög grad intresserar dem i samhället som berörs. Jag tycker inte att det ansvariga statsrådet som är inblandad i diverse utredningar och i handläggningen av detta ärende skall förlöjliga det – det tycker jag inte, men jag upplevde faktiskt hennes inlägg på det sättet.

Anf. 33 SIRI HÄGGMARK (m):

Herr talman! Jag hade faktiskt, Gertrud Sigurdsen, om jag hade den blekaste aning om att det problem det här gäller inte var löst, nog gått upp och frågat dåvarande hälso- och sjukvårdsministern. Men det förhåller sig faktiskt så att vi fattade beslutet om utbildningen för tre år sedan. Visserligen visste jag om behörighetskommitténs arbete, men jag utgick ifrån att utbildningarna vid högskolans hälso- och sjukvårdslinje med olika inriktningar faktiskt skulle leda till att frågan om yrkesbenämningen blev klar för de elever som påbörjar utbildningarna.

Jag är själv sjuksköterska sedan 1945 och har tjänstgjort på heltid ända fram till 1979. Jag vet därför vad utbildningens kvalitet innebär. Det är ingen yrkessnobbism med att jag står här som sjuksköterska och säger att dessa elever bör bli legitimerade sjuksköterskor.

Jag är emellertid mycket tacksam för Gertrud Sigurdsens svar, när Gertrud Sigurdsen lovar att påskynda socialstyrelsens beredningsgrupp så att problemet med legitimation blir löst – det är jag glad för. Jag tror också att detta kan lugna alla dessa studerande som nu har påbörjat sin utbildning.

Jag nämnde här att det just när det gäller varianten psykiatri kan förekomma en viss facklig strid – det är en gammal surdeg som hänger med – men jag tror inte att detta kan lägga hinder i vägen, utan jag hoppas och tror att fru Sigurdsen skall använda sitt inflytande så att dessa elever snabbt får besked – redan nu till våren.

Anf. 34 Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Det har alltså här redovisats att ni mycket sent upptäckt att problemet med legitimation inte var löst.

Jag fick uppdraget att vara ansvarig för dessa frågor den 8 oktober. Jag fick ganska snart klart för mig också jag att det här var problem som inte var lösta, och jag säger att jag beklagar det. Jag förstår mycket väl den oro som de elever det här gäller känner.

Men jag är också glad över att båda frågeställarna är tillfreds med det sätt varpå jag kan arbeta. Jag kan påskynda utredningen och påskynda framtagandet av det material som behövs. Jag tror att det är så långt som ett ansvarigt statsråd kan gå i denna situation utan att det skall behöva sägas att jag på något sätt utövar ett ministerstyre. Jag är alltså beredd att gå så långt som det ansvariga statsrådet kan göra i en sådan här situation.

Anf. 35 HANS PETERSSON i Hallstahammar (vpk):

Herr talman! För tydlighetens skull vill jag tillägga att jag inte klandrar statsrådet för den utveckling som skett, utan vi har liksom uppmärksammat att det nu är panik och att vi litet till mans blev tagna på sängen.

Anf. 36 SIRI HÄGGMARK (m):

Herr talman! Jag sade i mitt inledningsanförande att jag verkligen inte klandrar statsrådet. Jag tror inte heller att Gertrud Sigurdsen kommer att ägna sig åt något ministerstyre. Men det finns väl möjlighet, Gertrud Sigurdsen, att påverka inriktningen just på den linje det här gäller så att de studerande kan bli legitimerade sjuksköterskor, ty de har påbörjat denna utbildning under den förutsättningen. Det går väl i alla fall att ge en liten vink, även om man inte utövar ministerstyre?

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på fråga 1982/83:146 om ett närmare samarbete skola–arbetsliv**Anf. 37 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:**

Herr talman! Kenth Skårvik har frågat utbildningsministern om hon avser att fullfölja läroplans för grundskolan (Lgr 80) principer om ett närmare samarbete mellan skolan och arbetslivet.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Lgr 80:s principer om ett närmare samarbete mellan skolan och arbetslivet skall givetvis fullföljas.

Bakgrunden till Kenth Skårviks fråga är att skolöverstyrelsen (SÖ) i årets anslagsframställning har föreslagit en besparing innebärande, enkelt uttryckt, att statsbidrag till lärarlöner inte skall lämnas för den tid undervisningen kan inställas för att eleverna i högstadiet har praktisk arbetslivsorientering och eleverna i gymnasieskolan har yrkesorientering, s. k. yo-vecka.

SÖ:s förslag kommer att behandlas i 1983 års budgetproposition. I avvaktan härpå är jag inte beredd att gå närmare in på frågan.

Anf. 38 KENTH SKÅRVIK (fp):

Herr talman! Jag tackar statsrådet Göransson för svaret på min fråga. Jag känner en viss besvikelse över det – det är ganska tunt med tanke på att en stor lärarorganisation just nu undrar hur det skall bli i framtiden på den här punkten.

Lsåret 1982/83 kommer prao, praktisk arbetslivsorientering, att införas i grundskolan. Inom gymnasieskolan förekommer i betydande utsträckning yo, yrkesorienteringsveckor.

Prao-tiden i grundskolan skall uppgå till minst sex veckor. Fyra av dessa veckor förläggs i regel, som sammanhängande pass, till högstadiet. SÖ räknar med att fyra veckor skall tas bort som tjänsteunderlag för lärarna på högstadiet och med att en minskning av lärarbehovet som uppstår genom den praktiska arbetslivsorienteringen skall ge ett motsvarande kostnadsbortfall under dessa fyra veckor.

Dessa inbesparade pengar tänker man, om jag förstått saken rätt, använda till ett utvecklingsarbete för grundskolans lågstadium och till kommunernas uppföljningsverksamhet. Det är i och för sig inte fel att sätta till pengar för dessa ändamål, men de skall inte tas fram genom inbesparingar på de lärare som arbetar på högstadiet och som där har en viktig uppgift att fullgöra.

Vad man orsakar om förslaget genomförs är en kraftig försämring i lärarnas villkor, och det bör regeringen akta sig för att göra.

Det är viktigt för eleverna att gå ut på prao- och yo-veckor och att känna på och lära sig arbetslivets villkor. Det är vi alla överens om. Det är också oerhört viktigt att lärarna får följa upp dessa veckor genom besök hos sina elever ute i arbetslivet. Kontakterna mellan lärare och elev kan många gånger förstärkas och förbättras utanför skolans väggar. Det gäller ju också att följa upp dessa veckor i skolan efter prao- och yo-veckorna. Då är det ett villkor att lärarna har varit med i det som hänt ute på arbetsplatserna.

Vi kräver att lärarna skall ha ansvaret för sina elever, och då gäller det också att de får medverka med planering och uppföljning. Detta sistnämnda arbete tar tid, och det är helt klart att lärarna behöver den tid det gäller både för detta och för annat arbete som har med dessa veckor att göra.

Vi vet att lärarorganisationerna har reagerat starkt över SÖ:s förslag. De känner att förslaget slår undan benen på dem i deras ärliga iver att göra ett gott resultat i sitt arbete.

Därför hoppas jag verkligen att utbildningsminister Göransson lovar att fundera igenom SÖ:s förslag i vad det gäller lärarnas tjänsteunderlag. Jag hoppas att han då kommer att inse det oriktiga i att lärarna inte på rätt sätt kommer att ha kontakt med sina elever under ett mycket viktigt skede i sin utbildning.

Jag vill också, herr talman, ställa ytterligare en fråga till utbildningsministern: Har kontakter med lärarorganisationer och fackrepresentanter tagits från SÖ:s eller regeringens sida för diskussion i denna fråga?

Anf. 39 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Jag har i mitt svar förklarat att läroplanens principer om ett närmare samarbete mellan skola och arbetsliv skall fullföljas, och det kommer att ske. På den sista frågan, om kontakter med lärarorganisationerna, kan jag upplysa om att det f. n. pågår förhandlingar med lärarorganisationerna om innehållet i budgetpropositionen. I övrigt kan jag, av naturliga skäl, inte närmare kommentera den nu.

Anf. 40 KENTH SKÅRVIK (fp):

Herr talman! Anledningen till att jag ställde min nya fråga var att jag har hört från lärarna och lärarorganisationerna att de från börjat känt sig helt överspelade i detta sammanhang. Jag anser att statsrådet Göransson borde ha kunnat ge framför allt de mycket oroliga lärarna ett något klarare besked om vad som kommer att hända på denna punkt. Jag skulle tro att också statsrådet Göransson inser nödvändigheten av att de bästa kontakter skapas mellan lärare och elever även under prao- och yo-veckor.

Jag ser med glädje beskedet i svaret att Lgr 80:s principer om ett närmare samarbete mellan skolan och arbetslivet skall fullföljas. Jag hoppas verkligen att de kommer att fullföljas till 100 %.

Anf. 41 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Jag kan försäkra Kenth Skårvik om att det material som har kommit in och de kontakter som har varit med lärarorganisationerna visar att dessa är väl informerade om de diskussioner som förs i olika organisationsled och i olika sammanhang. Också vi i departementet har kunnat ta del av de synpunkterna och de uppfattningarna.

Anf. 42 KENTH SKÅRVIK (fp):

Herr talman! Jag tackar för svaret. Givetvis tror jag att arbetet kommer att fullföljas och att dessa frågor kommer att bearbetas framgent.

Jag har alltså fått de aktuella uppgifterna av lärare, och jag tror på dem som har lämnat uppgifterna och på att dessa är riktiga. Nu hoppas jag bara att det fortsatta arbetet med dessa frågor kommer att bli till belåtenhet för både lärare och elever, så att de verkligen känner hur viktigt det är med kontakter mellan lärare och elever samt mellan elever och arbetslivet.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på frågorna 1982/83:155 och 156 om grundskoleelevers medverkan i lokalvård m. m.

Anf. 43 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Martin Olsson har frågat mig vilka åtgärder jag anser bör vidtagas för att förverkliga intentionerna i 1980 års läroplan för grundskolan (Lgr 80) när det gäller elevernas ansvarstagande för den egna skolmiljön.

Birgitta Rydle har vidare frågat mig om jag anser att en debatt som nyligen förts i Strängnäs om elevmedverkan i skolans lokalvård står i överensstämmelse med intentionerna i Lgr 80.

Bakgrunden till frågorna är en diskussion som har förts i Strängnäs där kommunstyrelsen och skolstyrelsen har förelagt en besparing på kommunens kostnader för bl. a. lokalvård inom skolväsendet genom att låta eleverna ta ansvar för rengöring av skrivtavlor i klassrummen samt underhåll av skolbänkar. De lokala fackliga organisationerna motsatte sig förslaget. Det avslogs av kommunfullmäktige vid behandlingen av kommunens budget för år 1983.

För egen del vill jag säga att jag helt instämmer i målsättningen i Lgr 80 att eleverna aktivt skall medverka i att utforma skolans arbetsmiljö. Elever och elevgrupper bör hjälpa till med dagliga göromål i skolan, t. ex. lokalvård och enklare reparationer. Jag menar i likhet med vad som sägs i läroplanen att aktivitet och ansvar, inte en passiv serviceinställning, måste prägla elevernas roll i skolan. Jag vill dock samtidigt säga att jag har förståelse för att fackliga

Måndagen de
13 december 1982

*Om grundskole-
elevers medverkan
i lokalvård m. m.*

organisationer slår vakt om arbetstillfällena för sina medlemmar och inte utan vidare accepterar nedskärningar inom sitt område.

Man måste enligt min mening i detta sammanhang skilja mellan å ena sidan frågan om elevernas medverkan i t. ex. lokalvård i skolan och å andra sidan frågan om huruvida en sådan medverkan behöver eller bör få konsekvenser för den kommunala budgeten. Jag har uppfattat det som att motståndet från bl. a. de fackliga organisationerna i Strängnäs i första hand gällde om en besparing skulle göras på städkostnaderna. Detta är en rent kommunal fråga, i vilken det inte finns anledning för mig att avge något omdöme.

När det gäller den generella frågan om elevernas engagemang i den egna arbetsmiljön delar jag Martin Olssons uppfattning, att en utveckling i läroplanens riktning har kommit i gång på många håll. I många skolor är det ett naturligt inslag i skolarbetet att eleverna medverkar i städning och i andra uppgifter som har med den egna arbetsmiljön att göra. Jag är således optimistisk på denna punkt och menar att utvecklingen i detta avseende går så snabbt som det är rimligt att begära.

Anf. 44 MARTIN OLSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Göransson för svaret på min fråga.

Frågan var föranledd av det i massmedia över hela landet uppmärksammade fallet i Strängnäs. Vad som hänt i det fallet och även i en del andra visar att delade meningar kan uppstå i vad gäller elevers medverkan i skolan och ansvaret för en god skolmiljö, särskilt när grupper av anställda kan uppleva det som ett hot mot sina egna arbetsuppgifter.

Det är viktigt att verksamheten och arbetsuppgifterna i skolan organiseras så, att eleverna inte fostras till en passiv serviceinställning. Elevernas aktiva medverkan i skolan och vikten av att fostra till ansvar fastslås klart i läroplanen för grundskolan. Det sägs bl. a.: "Elever och elevgrupper bör hjälpa till med de dagliga göromålen i skolan." Som exempel nämns bl. a. lokalvården.

Skolans uppgift är ju att förmedla kunskaper och färdigheter men även att ange normer och värderingar som överensstämmer med vår demokratiska grundsyn. Attityder som man tillägnar sig som barn behåller man lätt hela livet.

I det demokratiska, jämlika och solidariska samhälle som vi alla eftersträvar och vill fostra våra barn i måste det råda en beredvillighet när det gäller att ställa upp på alla arbetsuppgifter. Barnen får därför inte fostras till att anse att endast vissa uppgifter är lämpliga för dem medan andra – kanske mindre intressanta arbetsuppgifter, exempelvis lokalvård – skall utföras av andra personer.

Barnen bör därför i skolan vänja sig vid att ta ansvar för sin skolmiljö och att inte lämna över serviceuppgifter till andra.

Självfallet skall en sådan elevmedverkan i lokalvård m. m. betraktas som viktig och positiv ur elevernas synpunkt och inte motiveras av direkt ekonomiska skäl. På sikt leder dock elevmedverkan till ett större ansvars-

kännande och därigenom till mindre förstörelse i skolorna, vilket efter hand gör att kommunernas kostnader sänks.

Jag hoppas att fallet Strängnäs och några andra som nämnts i massmedia är undantag.

Eftersom det är viktigt att läroplanens intentioner även i denna del förverkligas i alla kommuner, har det varit värdefullt att få det ansvariga statsrådets syn på problemet.

Min fråga om vilka åtgärder statsrådet anser skall vidtas, besvaras närmast med en hänvisning till att detta är en kommunal angelägenhet. Jag är väl medveten om det, men jag hoppas att statsrådets positiva uttalanden om elevmedverkan skall vara en nyttig påminnelse om läroplanens intentioner i fall som dessa. Jag tackar än en gång för svaret.

Anf. 45 BIRGITTA RYDLE (m):

Herr talman! Även jag ber att få tacka statsrådet för svaret.

Jag tycker att det är djupt beklagligt och olustigt att debatter kring elevernas medverkan i vardagsarbetet i skolan över huvud taget skall behöva uppstå. Det framgår ju så tydligt av den nya läroplanen, Lgr 80, som riksdagen i full enighet har fattat beslut om, att eleverna skall fostras till dugliga och ansvars-kännande samhällsmedlemmar. För att vi skall kunna leva upp till vad som står där fordras det att alla som är engagerade i verksamheten i skolan ställer upp och samarbetar. Det är ju just det som är idén bakom den nya läroplanen.

Jag måste få hänvisa till Mål och riktlinjer, s. 22 och 23. Där står det bl. a. följande: Elever och elevgrupper bör hjälpa till med dagliga göromål i skolan. De bör medverka i lokalvården, svara för servering och dukning i samband med skollunchen, arbeta med utformning av skolgården.

Frågan om elevernas medverkan vid utformningen av skolmiljön måste ses i ett vidare perspektiv. Det är därför som fackets agerande i Strängnäs är så illavarslande med tanke på möjligheterna att genomföra den nya läroplanen.

Hur många käppar i hjulet skall facken tillåtas sätta i det avseendet? Skall måltidspersonalen, kanske centralt styrd mot sin vilja, tvingas motarbeta att eleverna medverkar i skolmatsalen? Är protester att vänta om man på skolorna prövar att odla egna grönsaker?

Jag tycker att skolministerns svar är något snirklande. Förra veckan sade utbildningsutskottets socialdemokratiska ordförande i en debatt här i kammaren att han tog avstånd från det som hänt. Han sade att det aldrig är acceptabelt att läroplanens intentioner åsidosätts. Jag vill fråga: Är det också skolministerns åsikt?

Skolministern har tillsatt en arbetsgrupp som skall studera problemen kring den s. k. utslagningen i grundskolan. Jag vill med anledning av det ställa ytterligare en fråga: Kan det vara en lämplig uppgift för den att också belysa betydelsen av att eleverna får ta ansvar för de praktiska göromålen under skoldagen?

Måndagen de
13 december 1982

*Om grundskole-
elevers medverkan
i lokalvård m. m.*

Anf. 46 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Jag tycker inte att det redovisade Strängnäs-fallet skall uppfattas som ett medvetet försök att bryta mot läroplanens intentioner. Birgitta Rydle använde ord som "ytterst beklagligt" och "olustigt" när hon pekade på att debatter av den här typen kan uppstå, och med mycket bestämda formuleringar intog hon ståndpunkten att detta skulle vara ett systematiskt försök av fackföreningsrörelsen att hindra läroplanens genomförande. Jag tror att detta är att dramatisera Strängnäsfrågan alldeles för mycket. Den är i själva verket inte konstigare än så, att en facklig organisation, som primärt svarar för sina medlemmars intressen, reagerar om den ser att ett intresseområde hotas. Det är ju vad det handlar om.

Från det parti jag tillhör har vi genom utbildningsutskottets ordförande häromdagen förklarat att läroplanen självfallet gäller. Jag har i mitt svar sagt samma sak. Jag tycker att den konflikt som uppstod i Strängnäs är ganska naturlig. Den kan möjligen förklaras av att de som föreslog förändringen inte gjorde det i en strävan att följa läroplanen, utan i syfte att spara några kronor på lokalvårdsanslaget. Då tycker jag att utgångspunkten när man väljer motivering för sina pedagogiska reformer möjligen kan vara avgörande för hur de fackliga organisationerna reagerar. Jag tycker att man skall ta detta för vad det är: en ganska enkel och bagatellartad konflikt, som det inte finns någon anledning att hantera på annat sätt än med sunt förnuft och praktiskt förstånd. Möjligen kan man beklaga att både förnuftet och förståndet har skenat i väg en smula i Strängnäs.

Anf. 47 BIRGITTA RYDLE (m):

Herr talman! Det är glädjande att skolministern har samma åsikt som utbildningsutskottets ordförande.

För oss som arbetar med skolfrågor är det naturligtvis oerhört väsentligt att se på det som inträffar i skolorna just ur elevernas synpunkt. Det viktiga är att all skolpersonal lär sig att samarbeta med varandra för elevernas bästa. Då är det angeläget att alla personalkategorier i skolan får en ordentlig information om vad det innebär att arbeta där.

Anf. 48 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Birgitta Rydle hade ställt ytterligare en fråga, nämligen frågan huruvida den arbetsgrupp som skall studera utslagningen i grundskolan också skall behandla elevers medverkan i exempelvis lokalvård. Arbetsgruppen har inte primärt detta syfte. Den skall beskriva exakt det som den är tillsatt för att studera.

Anf. 49 BIRGITTA RYDLE (m):

Herr talman! Jag tycker att skolministern borde tänka litet på om det inte vore utomordentligt lämpligt att undersöka vad det kan betyda för elever

som kanske är skoltrötta att de får delta i just det praktiska vardagsarbetet i skolan.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på interpellation 1982/83:35 om åtgärder mot könsdiskriminerande skolundervisning

Anf. 50 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Karin Ahrland har frågat mig vilka åtgärder jag ämnar vidta för att förändra den könsdiskriminerande undervisningen främst i grundskolan.

Jag vill till att börja med slå fast att arbetet för jämställdhet mellan kvinnor och män är en väsentlig uppgift speciellt för skolan, eftersom skolan har hand om individerna under deras mest formbara år. Målet måste vara att ge alla människor oberoende av kön samma reella möjligheter att aktivt delta i samhällslivet, att få arbeten som svarar mot de personliga förutsättningarna och att utveckla hela sin personlighet. Detta betonas också mycket starkt i den nya läroplanen för grundskolan (Lgr 80). Mycket görs också inom skolan för att uppnå de mål som angivits i läroplanen. Trots detta är jag medveten om att det fortfarande finns stora brister inom utbildningsväsendet ur jämställdhetssynpunkt. Det handlar om attityder som måste förändras bland politiker, skolpersonal och skoladministratörer. Det kommer att ta tid, och det kräver att politiker och anställda inom skolan, både lokalt och centralt, målmedvetet arbetar för att förbättra förhållandena. Samtidigt vill jag redan inledningsvis peka på att skolans attityder och arbetssätt påverkas av synen på jämställdhet som finns i samhället i övrigt. Det är därför viktigt att jämställdhetsarbetet drivs intensivt i alla delar av samhället.

Låt mig ta några exempel på centralt initierade åtgärder som jag ser som steg i rätt riktning.

Skolöverstyrelsen (SÖ) genomförde under våren 1982 en kampanj i syfte att göra alla ungdomar mer medvetna om sambanden mellan studieval och möjligheterna att få ett arbete. Denna kampanj har följts upp under hösten 1982 med bl. a. broschyren Välj klokt!, som riktar sig till eleverna i 9:an, och med ett extranummer av Läroplansdebatt, där frågor om jämställdhet inom utbildning, i arbetsliv och i samhälle tas upp.

Samtidigt med SÖ:s kampanj bedriver jämställdhetskommittén ett arbete i ett antal kommuner med att finna metoder att påverka främst flickor till otraditionella yrkesval.

SÖ har vidare fastställt ett handlingsprogram för jämställdhets- och könsrollsfrågor samt har år 1980 givit ut ett material för att inspirera till jämställdhetsarbete i skolan.

Jämställdhetsfrågorna behandlas såväl inom lärarutbildning som inom lärarfortbildning. I gällande utbildningsplaner, som fastställs av universitets- och högskoleämbetet, har vikten av att dessa frågor behandlas understrukits.

Nr 48

Måndagen de
13 december 1982

*Om åtgärder mot
könsdiskrimine-
rande skolunder-
visning*

Måndagen de
13 december 1982

*Om åtgärder mot
könsdiskrimine-
rande skolunder-
visning*

De lokala utbildningsplanerna och kursplanerna är numera i det decentraliserade högskolesystemet en angelägenhet för resp. linjenämnd.

Det är också glädjande att jämställdhetskommitténs projekt om jämställdhet i skolledarutbildningen, enligt vad jag erfarit, har resulterat i att de s. k. lagledarna i de tio skolledarutbildningslag som nu arbetar under våren 1983 skall få särskild utbildning i jämställdhetsfrågor. Härmed finns förutsättningar för att ytterligare förstärka dessa frågor inom skolledarutbildningen.

Jag vill med dessa exempel självfallet inte ha sagt att svensk skola fungerar bra från jämställdhetssynpunkt. De attityder, värderingar och skillnader som råder i samhället i stort återfinns naturligtvis också inom skolan. Det gäller att på olika sätt motivera personalen inom skolan och lärarutbildningen att åstadkomma de förändringar som vi är ense om behövs.

Det problem som framför allt måste uppmärksammas är de skillnader mellan flickor och pojkar som finns i yrkesval och val av studieväg i gymnasieskolan. Det är enligt min mening på denna punkt vi med all kraft måste vidta åtgärder. Inte minst gäller detta arbetslösheten bland ungdomar, som drabbar flickor i särskilt hög grad. Åtgärder mot ungdomsarbetslösheten är områden som regeringen prioriterar högt. Dessa frågor kommer att närmare behandlas i budgetpropositionen.

Till sist vill jag säga att det är min övertygelse att den svenska skolan med stöd och stimulans från ett aktivt centralt arbete skall kunna förändras så att den bättre än hittills kan bidra till ett samhälle präglad av jämställdhet mellan män och kvinnor.

Anf. 51 KARIN AHRLAND (fp):

Herr talman! Jag tackar statsrådet Göransson för svaret. På sitt sätt var det innehållsrikt, även om innehållet inte så mycket rörde ämnet, utan mera sådant som har en viss beröring med de frågor jag tog upp i min interpellation. Jag beklagar att statsrådet knappast alls uppehöll sig vid själva kärnfrågan, nämligen att undervisningen i främst grundskolan, trots alla åtgärder som vidtagits, fortfarande är könsdiskriminerande, även om det är omedvetet.

Statsrådet säger att jämställdhetsarbetet är en väsentlig uppgift för skolan. Det är vi alldeles eniga om. Jag skulle vilja tillägga att andra företrädare för statsrådets eget parti ofta talar om jämställdhetsarbetet som om det bara hörde hemma på arbetsmarknaden. Men detta är enligt folkpartiets uppfattning fel. När flickorna och pojkarna skall ut på arbetsmarknaden, kan det nämligen vara för sent att ändra på deras attityder, och då har de redan fått en uppfostran i skolan som är starkt styrande. Vi måste så tidigt som möjligt börja fostra varje individ efter individens personliga förutsättningar, inte efter könet.

Statsrådet nämnde också den nya läroplanen för grundskolan och det arbete som jämställdhetskommittén har bedrivit och bedriver på skolområdet. Det är självklart åtgärder som jag tycker är bra; jag har ju faktiskt själv varit med om att ta initiativ till de flesta. Men enligt uppgifter i pressen skall jämställdhetskommittén nu skrotas, och därmed blir det ännu viktigare än

tidigare att varje statsråd på sitt område uppmärksammar de här frågorna.

Svaret var så undvikande att jag nästan undrar om statsrådet Göransson har läst min fråga ordentligt. Därför vill jag upprepa något av det som stod i frågan – eller som låg i frågan, för att använda ett annat uttryck.

Vi är ense om att skolan skall ge eleverna lika del av undervisningen. Men nu visar många olika forskningsresultat att det inte är så i praktiken. Trots god vilja från lärarnas sida och trots alla uttalanden i den nya läroplanen förekommer det att lärarna omedvetet behandlar flickor och pojkar på olika sätt, att de omedvetet faktiskt ägnar mycket mer tid åt undervisningen av pojkar än åt undervisningen av flickor. Det kan vi i folkpartiet inte acceptera. Sådant kan inte få fortsätta; något måste göras för att bryta det mönstret. Vi tycker att flickor skall ha lika rätt till extrastimulans i undervisningen som pojkar. Och vi tycker att det är viktigt att se till att åtminstone nästa generation kan få chans till lika behandling av flickor och pojkar i skolan.

Jag nämnde i min interpellation flera forskningsresultat som har visat detta, bl. a. forskning som har gjorts av Inga Wernersson i Göteborg och Jan Einarsson i Malmö. När sådana forskningsresultat kommer fram måste vi reagera. Det är ju faktiskt så att även om lärarna medvetet har gått in för att försöka ge flickor lika mycket tid som pojkarna, har de i många fall misslyckats. Det är inte fråga om medveten könsdiskriminering, men för den skull kan vi inte låta det fortsätta. Vad som däremot måste få fortsätta är forskningen på det här området, så att det också går att diskutera vilka metoder som bör användas för att bryta mönstret. Resultaten av den forskningen måste användas vid lärarutbildning och i vidareutbildning. Därför vill jag fråga om statsrådet Göransson är villig att garantera pengar till fortsatt forskning.

Det är alltid tråkigt att behöva tjata, men på det här området är det förmodligen helt nödvändigt om vi skall få några resultat. Statsrådet Göransson har nu en unik chans att bevisa att han menar allvar med att arbetet för jämställdheten är en väsentlig uppgift för skolan, och han bör därför kalla lärar- och elevorganisationer liksom Hem och Skola till överläggningar för att aktivera dem att ta upp de här frågorna både centralt och lokalt. Jag skulle gärna vilja höra vilken inställning statsrådet Göransson har till detta förslag.

Samtidigt som jag interPELLERADE väckte folkpartister i många olika kommuner liknande motioner, där de yrkade att den kommunala skolstyrelsen skulle få i uppdrag att undersöka könsdifferentieringen vid kommunens skolor i syfte att tillsammans med Hem och Skola, elevorganisationer och skolans personal lägga fram ett åtgärdsprogram för lika behandling av flickor och pojkar i undervisningen. Från folkpartiets sida menar vi nämligen att man måste angripa sådana här problem inte bara i riksdag och regering utan lika mycket på det lokala planet. Men för att det skall kunna bli resultat är det nödvändigt att fler partier ställer upp. Jag ställer därför ytterligare en fråga: Vill statsrådet Göransson uppmana sina partikolleger

Nr 48

Måndagen de
13 december 1982

*Om åtgärder mot
könsdiskriminering
skolundervisning*

*Om åtgärder mot
könsdiskrimine-
rande skolunder-
visning*

ute i kommunerna att stödja folkpartiets motionskrav på egna lokala initiativ på dessa områden? Statsrådet hade i sitt svar till mig inga egna initiativ att redovisa. Här finns från folkpartiet ett bra initiativ som jag tycker att statsrådet Göransson skall begrunda. Om vi inte tar vara på varje möjlig chans till agerande i dag, finns det nämligen tyvärr anledning att tro att inte ens våra dotterdöttrar kommer att uppleva rätten att bli lika behandlade som pojkar.

Anf. 52 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! I det interpellationssvar som jag gav föredrog jag att ge en redovisning med exemplifiering av åtgärder som har vidtagits och som vidtas i skolan. Jag gjorde därutöver ett mycket klart uttalande om vikten av ett jämställdhetsarbete. Men jag tvingas naturligtvis samtidigt, vilket jag faktiskt tror är av värde i detta sammanhang, notera att respekten för mäns och kvinnors lika rättigheter i det här samhället ännu inte är fullt utvecklade.

Karin Ahrland säger att jag kanske inte har läst hennes interpellation, tagit del av den, funderat över vilka konkreta resultat den bör leda till. Jag skall be att få redovisa vad som sägs i en del av hennes interpellation.

Karin Ahrland redovisar en undersökning av en pedagogisk forskare i England, Dale Spender. Denna forskare har själv hållit lektioner och bandat dem. Sedan har hon tagit tid på hur mycket undervisningstid som gavs åt pojkar och flickor. Av tio bandade lektioner använde hon som mest 42 % av tiden till att ha kontakt med flickorna och i genomsnitt 38 %. Pojkarna fick aldrig mindre än 58 % av hennes tid.

Jag ser naturligtvis den redovisningen som en illustration till hur det är, men jag är inte beredd att därav dra den slutsatsen att man skall ge någon form av procentuell föreskrift i läroplanen eller i anvisningarna till lärarna. Det är inte den konkreta åtgärd som man kan vidta. Möjligen kan man åstadkomma något genom att tala om hur förhållandena faktiskt är. Jag tror att iakttagelsen är riktig, och det gäller mycket av det som sägs i interpellationen. I slutet av interpellationen sägs att det inte är rimligt att flickor skall få sämre undervisning bara för att de är flickor. Det är viktigt att detta sägs, att det upprepas och att de människor som har till uppgift att undervisa våra barn verkligen bemödar sig om att få en annan ordning än den som uppenbarligen gäller just nu.

Men om man frågar vilka konkreta åtgärder Karin Ahrland väntar sig att vi skall vidta, blir svaret det nästan klassiska: Vi skall ordna en konferens. Jag är inte övertygad om att ytterligare jämställdhetskonferenser löser problemet. Det är kanske bättre att vi låter lärare och andra vara i skolan de dagar de annars skulle vara på konferenser.

Slutligen frågar Karin Ahrland om jag vill uppmana mina partivänner i kommunerna att stödja folkpartiinitiativ i dessa frågor. I och för sig hoppas jag att Karin Ahrland har viss förståelse för att jag har ringa benägenhet att be mina partivänner stödja folkpartiet, men jag känner i detta sammanhang av ett alldeles speciellt skäl en viss sympati för framställningen, och det är när

jag tittar på fördelningen av ledamöter i riksdagen mellan män och kvinnor. Jag konstatar då att av 21 folkpartister är 3 kvinnor. Därför förstår jag att uppmaningen behövs.

Nr 48

Måndagen de
13 december 1982

Anf. 53 KARIN AHRLAND (fp):

Herr talman! Jag beklagar givetvis att jag inte har fler systrar på folkpartibänkarna, men folkpartiets manliga riksdagsledamöter vet faktiskt också ganska mycket om jämställdhet och har under åren lärt sig att driva de frågorna mycket bra. Jag litar alltså på de manliga folkpartisterna i denna sak. Däremot var det jag och några till som upptäckte dessa frågor och tog upp dem.

Jag fick inget svar på min fråga om statsrådet Göransson ville stödja forskningen på detta område. Statsrådet Göransson sade visserligen inte heller någonting negativt om forskningen, men jag vill faktiskt gärna upprepa frågan: Är statsrådet villig att stödja forskningen?

Jag förstod att statsrådet inte ville hålla någon konferens. Jag kan visst inse en del av bekymren med konferenser. De ger inte alltid de resultat som de skall göra. Den gamla jämställdhetsdelegationen, som anordnade många konferenser, använde dem för att berätta för folk vad socialdemokraterna tänkte göra. Jag tror i alla fall att konferenser är en möjlighet. Man kan inte bara se sådant här utan att agera.

Hur vill statsrådet göra lärarna medvetna om dessa frågor? Det är ju, att döma av de forskningsresultat som vi båda har sett, alldeles klart att den könsdiskriminering som sker icke är medveten – det sker omedvetet från lärarnas sida. Då får man faktiskt bjuda till och försöka få lärarna på det klara med de problem som här finns. Det borde statsrådet fundera på litet grand. Det räcker inte med klara uttalanden om att arbetet är bra. Man måste faktiskt göra någonting också. Illustrationer av hur förhållandena är har jag gett i min interpellation. Jag ville ha svar på frågor om hur man skall ändra dessa förhållanden, så att det icke fortsätter att vara på detta sätt.

Skolan skall faktiskt driva utvecklingen framåt och inte förstärka de mönster som i dag råder, både i riksdagen och i samhället i övrigt. Statsrådet har ett visst ansvar för att driva skolan framåt.

Anf. 54 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Jag kan försäkra Karin Ahrland att forskningen på detta område är en av de prioriterade forskningsverksamheterna. Den är i själva verket ett ganska gott exempel på den typ av insatser som kan göras. Jag tror att det är viktigt att man tar fram material som visar hur förhållandena faktiskt är. Det fanns sådant material redovisat i interpellationen. Redan bekantgörandet av och spridandet av kunskap om detta material tror jag är ett viktigt incitament till förändringar, eftersom jag utgår från att det i dag hos de allra flesta i detta samhälle faktiskt finns en god vilja att öka

*Om åtgärder mot
könsdiskrimine-
rande skolunder-
visning*

jämställdheten. Däremot brister det ibland när det gäller utförandet, bl. a. beroende på konventioner.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på fråga 1982/83:158 om yrkesinriktad gymnasieutbildning i Tidaholm och Vara

Anf. 55 Utbildningsministern LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Anders Nilsson har frågat vad jag anser om möjligheterna att anordna yrkesinriktad utbildning i Tidaholm och Vara fr. o. m. vårterminen 1983.

Efter vad jag erfarit har de båda kommunerna, med tillstyrkan från länskolnämnden i Skaraborgs län, anhållit om att få anordna tvåårig social servicelinje med start i januari 1983. Det är skolöverstyrelsen (SÖ) som skall ta ställning till kommunernas framställningar inom ramen för de ca 2 000 främst yrkesinriktade platser som regeringen tillskjutit för vårterminen 1983 som ett led i kampen mot ungdomsarbetslösheten.

Jag kan alltså inte göra några uttalanden om vilka beslut SÖ bör fatta, men vill i sammanhanget nämna följande. SÖ har tidigare, enligt vad jag inhämtat, medgivit att social servicelinje fått inrättas i Säffle, en s. k. icke-gymnasieort av samma slag som Tidaholm och Vara och med samma hemtekniska specialkurs som utbyte mot linjen.

Tidaholm och Vara har senast i början av november fått avslag från SÖ beträffande inrättande av social servicelinje läsåret 1983/84. Ett skäl för detta torde ha varit att gymnasieutbildningen i princip inte fått utökas på s. k. icke gymnasieorter. Riksdagen har emellertid den 17 november beslutat om att den yrkesinriktade utbildningen skall kunna ökas på sådana orter fr. o. m. den 1 januari 1983 (prop. 1982/83:12, UbU 1, rskr 19). På det sättet har s. k. icke gymnasieorter jämställts med de större gymnasieorterna, detta som ett led i strävandena att främja den yrkesinriktade utbildningen. Regeringen har den 25 november och den 9 december utfärdat förordningar, som skall göra det möjligt att utöka den yrkesinriktade utbildningen på just orter som Tidaholm och Vara.

SÖ och länskolnämnderna skall inför sina beslut i dessa frågor ta hänsyn bl. a. till gjorda investeringar, till långsiktigheten i utbildningsbehoven och till kvalitetssynpunkter beträffande t. ex. praktiskmöjligheter. Med riksdagens beslut om yrkesutbildning på s. k. icke gymnasieorter och med de upprepade positiva bedömningar som gjorts regionalt beträffande de båda nu aktuella orterna har SÖ getts möjligheter till en positiv behandling av orternas framställningar för våren 1983.

Anf. 56 ANDERS NILSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka utbildningsministern för svaret på min fråga. Det var ett mycket positivt svar. Jag uppfattar det så, att förutsätt-

*Om barnolycks-
fallsutredningens
förslag*

ningarna för att starta de aktuella utbildningarna finns. Det är glädjande, speciellt mot bakgrund av den höga arbetslöshet som råder bland ungdomar även i Skaraborgs län, speciellt bland flickor. Det är också angeläget att de åtgärder som beslutas kan verkställas snabbt, så att de får avsedd effekt.

Tidaholm och Vara har under flera år gjort upprepade framställningar om att få anordna en social servicelinje inom gymnasieskolan. Bakgrunden till framställningarna har bl. a. varit behovet av yrkesutbildad personal för hemsjukvården och äldreomsorgen. Dessa båda omsorger byggs nu ut. Det bör därför finnas relativt goda möjligheter för dem som går denna linje att få arbete efter avslutad utbildning.

Båda kommunerna har dessutom en sådan inriktning på gymnasieutbildningen att de flesta linjerna och kurserna, tyvärr, helt domineras av pojkar. Ett bifall till de aktuella ansökningarna skulle därför innebära ett mer varierat utbud av gymnasieutbildningar, och det är välkommet.

I och med att kommunerna under flera år ansökt om utbildningarna är också alla förberedelser klara. Lokaler och lärare finns, och behovet av praktikplatser är säkerställt. Såväl socialförvaltningarna som landstinget ställer upp med sådana.

Såvitt jag känner till är det endast Tidaholm och Vara kommuner i Skaraborgs län som ligger så långt framme med planeringen att ytterligare utbildningar kan startas vid vårterminens början. Dessa utbildningar skulle således bli det första resultatet i Skaraborgs län med anledning av utbildningsdepartementets avsnitt i proposition 1982/83:50.

En viss osäkerhet har emellertid tidigare rått i skolstyrelserna om förutsättningarna för att få starta utbildningarna. I proposition 1982/83:12 sägs följande: "Om den önskade studievägen finns inom en utbildningssektor som redan är representerad i kommunens gymnasieskola bör länskolnämnden inom givna länsramar få besluta om kommunen skall få utöka den yrkesinriktade utbildningen."

Såväl Tidaholm som Vara har nu en ettårig hemteknisk utbildning. Den s. k. VSK-sektorn – uttytt vård-social-konsumtion – finns alltså representerad i kommunerna.

I och med utbildningsministerns hänvisning till beslutet beträffande Säffle, där likartade förhållanden rådde, uppfattar jag det så, att även Tidaholm och Vara kan anses uppfylla kraven i det avseendet.

Jag ber än en gång att få tacka utbildningsministern för svaret.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på fråga 1982/83:150 om barnolycksfallsutredningens förslag

Anf. 57 Socialministern STEN ANDERSSON:

Herr talman! Inga Lantz har frågat mig om regeringen har för avsikt att lägga fram en proposition på grundval av barnolycksfallsutredningens förslag.

ungdom. Regeringen avser inte att härutöver lägga fram något förslag till riksdagen med anledning av nämnda betänkande.

Om barnolycksfallsutredningens förslag

Anf. 58 INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Jag skall väl tacka för svaret, även om det var mycket dåligt.

Vårt samhälle är barnvänligt på många sätt. Olycksfall är i dag det största hotet mot våra barns hälsa och den vanligaste dödsorsaken bland barn över ett års ålder. Detta faktum och många års motioner från vänsterpartiet kommunisterna föranledde den första borgerliga regeringen att tillsätta barnolycksfallsutredningen 1977. Tidigare socialdemokratiska regeringar hade varit helt ointresserade av den här frågan. Barnolycksfallsutredningen, där jag deltog som representant för Hem och Skola, hade till uppgift att arbeta med kartläggning och registrering av barnolyckor, en förbättrad säkerhet när det gäller sådana saker som barn kommer i kontakt med och de miljöer som barn vistas i. Utredningen skulle också lägga fram förslag om hur förebyggande åtgärder kunde samordnas, lokalt och centralt.

Det inträffar varje år 320 000 barnolycksfall i vårt land. Samhällets kostnader för barnolycksfallen – de kostnader som kan mätas i sådana sammanhang – beräknas ligga på omkring 720 milj. kr. varje år. 360 barn dör årligen genom olycksfall. Hälften av barnen dör i trafiken och en fjärdedel genom drunkning. Resten av dödsolyckorna fördelar sig på förgiftning, kvävning, brännskador m. m. De olycksfall som inte blir dödsolyckor fördelar sig annorlunda. Trafikolyckorna svarar för 10 % mot 50 % som inträffar i eller nära hemmet.

Ansvar för att förebygga olycksfall är starkt splittrat. Nu har barnmiljörådet tillkommit som ett samlande organ på central nivå. Men ute i kommunerna, där det största arbetet måste bedrivas, saknas ansvarigt organ för detta. Utredningen föreslog att samordnande organ mot barnolycksfall skulle finnas. Man kan säga att barnmiljörådet är det i dag. Utredningen föreslog också kommunala statsfinansierade barnsäkerhetskonsulenter. Vidare föreslog utredningen att det skulle finnas barnmiljöombud för bevakning av dessa frågor ute i kommunerna. De sammanlagda årliga kostnaderna för detta viktiga arbete med att förhindra barnolyckor beräknade utredningen till 17 milj. kr.

1979 lämnade utredningen sitt förslag till dåvarande socialministern Gabriel Romanus. Detta är en mycket viktig utredning. Men ännu har ingen proposition, byggd på utredningens förslag, kommit till. Det lär inte göra det heller, att döma av det svar jag fått i dag. Varför tänker man inte fortsätta att förhindra de tragiska barnolyckorna?

Det enda som hänt är att barnmiljörådet har inrättats. Det har ersatt det gamla lekmiljörådet. Det är i och för sig bra men räcker inte. Jag förstår inte denna avoghet, denna oginhet från socialdemokratiska regeringars sida att inte driva denna fråga vidare.

*Om barnolycksfallsutredningens förslag***Anf. 59** Socialministern STEN ANDERSSON:

Herr talman! Jag har egen bitter erfarenhet av barnolycksfall och tycker naturligtvis, som jag förmodar alla gör, att vi måste hjälpas åt för att göra barnens miljö sådan att olycksfall inte skall behöva inträffa. Det gäller alltså att utforma barnens vardag på ett sådant sätt att riskerna för olycksfall helst försvinner.

Nu gör både statliga och kommunala myndigheter åtskilligt och fortlöpande för att förbättra barnens miljö och minska riskerna. Barnolycksfallsutredningen förordar att insatserna för att förebygga olycksfall borde samordnas bättre. Som jag nämnde i mitt svar har barnmiljörådet just den uppgiften.

Jag vill också peka på att regeringen avser att inom kort tillsätta en barn- och ungdomsdelegation. En viktig uppgift för den delegationen blir att ange riktlinjer för ett informationssystem för barnens välfärd i enlighet med riksdagens beslut. I det sammanhanget kommer bl. a. barnens närmaste omgivning i bostadsområdet att uppmärksammas.

Anf. 60 INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Där detta arbete borde bedrivas, ute i kommunerna, sker ingenting. Vi vet att det ute i kommunerna inte finns medel för en sådan här verksamhet.

Utredningen föreslog ju att det skulle finnas barnsäkerhetskonsulenter, en ansvarig människa som kunde samordna de åtgärder som behövs på kommunal nivå. Det finns inga barnmiljöombud ute i kommunerna. Det har funnits en viss försöksverksamhet, som har visat mycket goda och positiva resultat, men ute i kommunerna händer ingenting.

Det räcker inte att hänvisa till barnmiljörådet, det räcker inte med att hänvisa till en delegation. Här behövs konkreta åtgärder. Och arbetet skall göras ute i kommunerna, ute i bostadsområdena, för det är där olyckorna sker och det är där de största riskerna finns.

Jag sitter själv med i barnmiljörådet. Där finns väldigt mycket kunskap samlad. Jag sitter också i barnsäkerhetsrådet. Där finns ett tjugofemtal människor med mycket fin kunskap, representerande olika sektorer i vårt samhälle. Men det viktigaste arbetet, att generera detta nedåt och utåt, görs inte.

För att man skall få något resultat på det här området, måste man börja arbeta med detta ute i kommunerna, men det gör man inte. Jag tycker regeringen ansvarar för att arbetet kommer i gång – bl. a. på det utmärkta sätt som utredningen föreslog, genom konsulenter, centralt placerade ute i kommunerna, och genom barnmiljöombud som direkt kan bevaka barnens miljö ute i bostadsområdena.

Överläggningen var härmed avslutad.

*Om de anställdas
inflytande inom
den kommunala
sektorn*

16 § Svar på fråga 1982/83:144 om de anställdas inflytande inom den kommunala sektorn

Anf. 61 Kommunministern BO HOLMBERG:

Herr talman! Arne Fransson har frågat mig när jag avser att tillsätta den av riksdagen förordade utredningen om gränsdragningen mellan de anställdas inflytande och den politiska demokratin inom det kommunala verksamhetsområdet.

Mitt svar, som jag lämnar efter samråd med arbetsmarknadsministern, är detta.

Riksdagen har i det beslut som Arne Fransson syftar på (AU 1981/82:10, rskr 113) uttryckligen hänvisat till det material och de överväganden som nya arbetsrättskommittén (A 1976:02) kan komma att redovisa om gränsdragningen mellan de offentliganställdas förhandlingsrätt och den politiska demokratin. Gränsdragningsfrågan har f. ö. också ett visst samband med det arbete som har bedrivits i kommittén (Kn 1978:02) för fortsatt utredning av frågan om medbestämmande för de anställda i kommuner och landsting.

Regeringen avser att ta ställning till riksdagens begäran efter det att dessa båda kommittéer har slutfört sina uppdrag. Enligt vad jag har inhämtat skall slutbetänkande i båda fallen lämnas redan före jul.

Anf. 62 ARNE FRANSSON (c):

Herr talman! Jag får tacka kommunministern för svaret på min fråga. Av svaret kan jag inte dra någon annan slutsats än att regeringen för dagen inte har någon klar uppfattning i denna fråga. Jag hade hoppats att få ett klarare besked ifrån kommunministern.

När riksdagen hösten 1981 förordade en utredning om gränsdragningen mellan de anställdas inflyttande och den politiska demokratin inom den kommunala verksamheten, baserades detta ställningstagande på motioner och enhälliga uttalanden från kommunförbunden. Kommunförbunden framhöll i sina remissvar över motionerna den osäkerhet som anses föreligga om medbestämmandelagens tillämpningsområde och därmed om förhandlingsskyldighetens omfattning för kommuner och landsting i de enskilda fallen.

Riksdagen ställde sig bakom kommunförbundens uppfattning och ansåg att det är otillfredsställande att kommunerna vid dessa avvägningar saknar tillräcklig vägledning genom att frågan om gränsdragningen mot den politiska demokratin blivit så dåligt belyst i förarbetena till medbestämmandelagen.

Med tanke på kommunförbundens enhälliga ställningstagande borde stor politisk enighet råda om nödvändigheten av en utredning på området. Så tycks nu inte vara fallet, i varje fall inte på riksplanet, att döma av kommunministerns svar.

Jag är medveten om att det kan finnas ett visst samband med pågående utredningsarbete. Dessa utredningar skall, som framgår av kommunministerns svar, i dagarna aylämna sina slutbetänkanden, men jag hade hoppats att

kommunministern i sitt svar ändå skulle ange en viljeinriktning, hur han ser på frågorna.

Eftersom kommunministern har erfarenhet av landstingens verksamhetsområde, vill jag ställa en följdfråga till honom: Anser kommunministern att det i det praktiska arbetet ute i kommuner och landsting är klarlagt för förtroendemännen var gränsen går mellan de anställdas inflytande och den politiska demokratin?

Anf. 63 Kommunministern BO HOLMBERG:

Herr talman! Jag vill litet stillsamt erinra Arne Fransson om innebörden i riksdagens beslut. Där sägs att nya arbetsrättskommitténs betänkande och förslag bör avvaktas innan man ger en närmare inriktning av det begärda utredningsarbetet.

Jag har också informerat mig om när de pågående utredningarna tänker lägga fram sina förslag och fått klart för mig att nya arbetsrättskommitténs slutbetänkande överlämnas nu på fredag den 17 december och att kommittén för medbestämmandefrågor lämnar sitt slutbetänkande den 21 december.

Med hänsyn till innebörden i riksdagens beslut och att betänkandena kommer att föreligga med det allra snaraste tycker jag att det är rimligt att avvakta dessa innan jag återkommer i frågan.

Anf. 64 ARNE FRANSSON (c):

Herr talman! Det är alldeles riktigt att i riksdagsbeslutet angavs att man borde avvakta med den närmare inriktningen av utredningsarbetet tills NARK-utredningen var klar, men jag tycker ändå att kommunministern kunde ha redovisat sin uppfattning när det gäller gränsdragningen mellan de anställdas inflytande och den politiska demokratin.

Jag hade hoppats på att kommunministern skulle ha uttalat en viljeinriktning även i det här skedet, men vi får väl återkomma till frågan, eftersom kommunministern tydligen inte i dagens läge är beredd att göra några ytterligare kommentarer.

Överläggningen var härmed avslutad.

17 § Föredrogs men bordlades åter

Konstitutionsutskottets betänkanden 1982/83:12–15

Justitieutskottets betänkanden 1982/83:8–13

Lagutskottets betänkanden 1982/83:12, 13, 15 och 16

Utrikesutskottets betänkande 1982/83:12

Socialförsäkringsutskottets betänkanden 1982/83:11 och 12

Socialutskottets betänkanden 1982/83:10 och 13

Kulturutskottets betänkanden 1982/83:14–16

Jordbruksutskottets betänkanden 1982/83:15–19

Näringsutskottets betänkanden 1982/83:16 och 17

Civilutskottets betänkande 1982/83:9

18 § På förslag av talmannen beslöt kammaren kl. 13.04 att ajournera sina förhandlingar till kl. 15.00, då de till dagens bordläggning anmälda utskotts-
betänkandena väntades föreligga.

19 § Förhandlingarna återupptogs kl. 15.00 under ledning av andre vice
talmannen.

20 § Anf. 65 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela att på morgondagens föredragningslista sätts socialutskot-
tets betänkande 13, kulturutskottets betänkanden 14 och 15 samt civilutskot-
tets betänkande 9 närmast efter konstitutionsutskottets betänkande 15.

21 § Anmäldes och bordlades

Proposition

1982/83:73 Utvidgad uppgiftsskyldighet vid vissa utlandsbetalningar m. m.

22 § Anmäldes och bordlades

Finansutskottets betänkanden

1982/83:10 Upphävande av beslutet om karensdagar, m. m. (prop. 1982/
83:55 delvis)

1982/83:23 Vissa åtgärder för att förbättra skatteuppbörden (prop. 1982/
83:53 delvis)

Skatteutskottets betänkanden

1982/83:9 Beskattningen av statsskuldväxlar m. m. (prop. 1982/83:58)

1982/83:10 Godkännande av internationell konvention om ömsesidigt
administrativt bistånd för att förhindra, utreda och beivra tullbrott, m. m.
(prop. 1982/83:35)

1982/83:11 Vissa åtgärder för att förbättra skatteuppbörden (prop. 1982/
83:53)

1982/83:14 Höjning av mervärdeskatten (prop. 1982/83:55)

Socialförsäkringsutskottets betänkanden

1982/83:9 Höjning av arbetsmarknadsavgiften (prop. 1982/83:55 delvis)

1982/83:13 Upphävande av beslutet om karensdagar, m. m. (prop. 1982/
83:55 delvis)

Socialutskottets betänkande

1982/83:12 Familjepolitiken (prop. 1982/83:55 delvis och skr. 1982/83:34)

Jordbruksutskottets betänkande

1982/83:21 Subventioneringen av livsmedel (prop. 1982/83:55 delvis)

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

1982/83:12 Förbättringar i arbetslöshetsförsäkringen m. m. (prop. 1982/
83:55 delvis)

Meddelades att följande interpellationer framställdes

den 10 december

*Meddelande om
interpellationer*

1982/83:49 av Bertil Danielsson (m) till industriministern om cementtillverkningen i Sverige:

Cementtillverkningen i Sverige är lokaliserad till tre orter, Slite, Degerhamn och Skövde. Produktionskapaciteten är ca 3 miljoner ton per år. Förbrukningen har de senaste åren sjunkit kraftigt genom nedgången i byggandet och var 1981 ca 2,1 miljoner ton. Under 1982 har en ytterligare nedgång skett. Samtidigt har Sverige sedan 1978 haft en ökande import av cement från statshandelsländerna, vilken i år beräknas uppgå till ca 10 % av den svenska marknaden. Inget annat land i Västeuropa utsätts för en lika omfattande *dumpingimport av cement*. I Västtyskland utgör sådan import ca 1,5 % av den totala förbrukningen och i Benelux ca 0,45 % för att i övriga västländer vara obefintlig eller försumbar.

Trots starkt ökad cementexport de senaste åren har en betydande överkapacitet uppstått i Sverige till följd av importen.

Mot bakgrund av den sjunkande avsättningen har Cementa hos regeringen begärt en begränsning av *dumpingimporten från statshandelsländerna* till 50 000 ton per år, motsvarande drygt 2,5 % av cementmarknaden i vårt land, för att därigenom möjliggöra fortsatt drift i Degerhamn. Denna begäran har regeringen avslagit. Enligt uppgift i pressen skulle dock kommerskollegium vara öppet för licensiering av cementimporten.

För sysselsättningen på södra Öland skulle en *nedläggning innebära* kraftigt ökade problem.

I framtiden skulle vidare cementtillverkningen i Sverige endast komma att ske på två orter, dels i Slite på Gotland, dels i Skövde i Västsverige. Ur beredskapssynpunkt är detta allvarligt.

Med hänvisning till det anförda vill jag till industriministern ställa följande frågor:

1. Avser regeringen att vidta några åtgärder beträffande importen av cement från statshandelsländerna?
2. Hur bedömer regeringen effekterna av nuvarande förhållanden för sysselsättningen på södra Öland?
3. Vilka konsekvenser för det ekonomiska försvaret anser regeringen att nedläggningen av cementfabriken i Degerhamn skulle få?

Måndagen de
13 december 1982

1982/83:50 av *Gunnar Biörck* i Värmdö (m) till statsrådet Ingvar Carlsson om befolkningsfrågan:

*Meddelande om
fråga*

Regeringen beslöt på våren 1978 att bifalla hemställan i socialutskottets betänkande 1977/78:32, som genomsyrades av en starkt positiv inställning till verkningsfulla åtgärder för att vända den pågående minskningen av antalet födselar i vårt land.

Under de närmast därpå följande åren igångsattes ett brett utredningsarbete i statistiska centralbyråns regi. Samtidigt började man skönja en viss uppgång i födelsetalet. Vid det här laget har statistiska centralbyrån redovisat väsentliga delar av sitt utredningsmaterial. Samtidigt förefaller – den i och för sig obetydliga – uppgången av födelsetalet att ha upphört och måhända vänts i sin motsats.

Under de gångna åren har jag till olika socialministrar ställt frågan om vad deras regeringar avsett att företaga sig. Svaren har varit dröjande och undvikande. Moderata samlingspartiet har under tiden ihärdigt yrkat på förbättrat stöd åt flerbarnsfamiljerna, och det förefaller nu som om även regeringen är av samma uppfattning.

Inom statsministerns kansli har enligt uppgift en särskild arbetsgrupp tagit sig an framtidsaspekterna i politiken och då även, av naturliga skäl, befolkningsfrågan. Jag anhåller därför om kammarens tillstånd att av statsrådet Ingvar Carlsson få utbe mig en redogörelse för regeringens syn på det aktuella läget i den svenska befolkningsfrågan och, om möjligt, en anvisning om de mål regeringen har i sikte och de medel den därvid kan tänka sig att pröva.

24 § Meddelande om fråga

Meddelades att följande fråga framställdes

den 13 december

1982/83:181 av *Karin Ahrland* (fp) till ekonomi- och budgetministern om en ny affärstidslag:

I Svenska Dagbladet den 13 december framgick att Handelsanställdas förbund hos regeringen har aktualiserat frågan om en ny affärstidslag och etableringskontroll för företagen. I en intervju säger den nyvalde ordföranden att t. ex. helgstängt och etableringskontroll skulle vara bättre för både företagen och de anställda. Att det skulle vara en stor nackdel för konsumenterna är ingenting som tillmäts någon betydelse, de får handla någon annan dag. Konsumenterna måste ändå ha sina varor. Detta innebär en upprörande nonchalans mot konsumenternas intressen.

I en kommentar säger finansministern, med hänvisning till ett kongress-

beslut, att en utredning om en ny affärstidslag kan bli aktuell.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag att till finansministern få ställa följande frågor:

1. Avser finansministern att tillsätta en utredning om en ny affärstidslag?
2. Om svaret på den första frågan är ja, hur avser finansministern att låta konsumenterna komma till tals i utredningen för att tillgodose sina berättigade intressen av att kunna göra sina inköp på de tider de själva vill?

25 § Kammaren åtskildes kl. 15.01.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert

Nr 48

Måndagen de
13 december 1982

*Meddelande om
fråga*